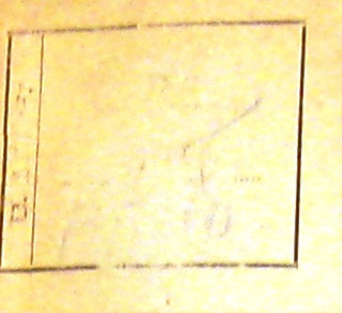

[ARDE]ANDVIALA

VOLUMUL II — CAETUL 6—7
1937

ARHIVĂ DE GÂND ȘI FAPTĂ ROMÂNEASCĂ

RÂNDUIALA
ARHIVĂ DE GÂND ŞI FAPTĂ ROMÂNEASCĂ
APAR 10 CAETE PE AN

CONT LA CEC : 1259.
Toţi abonaţii, precum şi librăriile, debitele din provincie, care primesc revista şi publicaţiile ei, direct dela Administraţie, sunt rugaţi să facă plăţile numai prin CEC (Contul Rânduelii 1259), folosind buletinele de vărsământ pe care le vor primi dela Administraţia revistei.

REDACTORI:

DUMITRU C. AMZĂR — ERNEST BERNEA
ION I. IONICĂ — ION SAMARINEANU

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: BUCUREŞTI II — Francmazonă 7.
ABONAMENTUL: pentru 12 caete 200 Lei — INSTITUŢII: Lei 1000
COLECŢIA ANULUI I se poate procura dela Administraţie: Lei 1000

RÂNDUIALA

VOLUMUL II — CAETUL 6–7

ARHIVĂ DE GÂND ŞI FAPTĂ ROMÂNEASCĂ

CUPRINSUL

Pag.

ION I. IONICĂ: 1917—1937 — — — — — — — 243
ERNEST BERNEA: Filosofia la universitate — — — 248
RADU GYR: Freamăt, Dobroge (versuri) — — — — 261
Pr. I. DUMITRESCU-BORŞA: Pe „Monte Olivia" — — 265
IULIAN VESPER: Codrul (versuri) — — — — — 271
HAIG ACTERIAN: Un veac de teatru românesc — — 273

INSEMNĂRI

HAIG ACTERIAN: 25 ani dela moartea lui Ion Luca Caragiale. — D. C. AMZĂR: Prizonierii români în lagărele germane. — ION ANTONIU: O nouă bătălie legionară. — ERNEST BERNEA: C. C. Giurescu: Istoria Românilor. Primul prozator legionar. Bucureştii, capitală de ţară şi neam. — DINU BUZDUGAN: Muzica şi publicul. Muzica românească în străinătate. Cărţi şi reviste. — ION I. IONICĂ: Atlasul linguistic al României. Mişcarea regională: Suflet nou. — N. M. POPP: Germanii din Dobrogea. — HORIA I. URSU: Jaques Doriot.

Gravurile de AL. BASSARAB

Tipografia „Bucovina" I. E. Torouţiu, Bucureşti

1917 — 1937

Sub aurul soarelui, lunile verii strâng amintirile marilor noastre biruinţe. Din mijlocul lui Iulie până în pragul toamnei, ca într'o mândră defilare de glorii, revin cu fiecare an, numele sfinte care strălucesc în cununa Ţării întregite: Mărăştii *(21 Iulie),* Târgu-Ocna, Mărăşeştii *(6 Aug.), lunga însângerare biruitoare din munţii şi dealurile Moldovei, care a bântuit năprasnică de la Miază-Zi spre Miază-Noapte şi de la Miază-Noapte spre Miază-Zi, pentru a se stinge, odată cu vara, tot în codrii Vrancei, de unde pornise;* Tisa *(24—25 Iulie),* Budapesta *(3 Aug.) şi, ca un glorios ecou al vremurilor premergătoare, mai depărtata* Griviţă *(30 Aug.)*

Nume pe veci neuitate, care ne-aţi dat, odată cu ziua stăpână, credinţa în marile virtuţi ale părinţilor! Fie în oprelíştea de stâncă ce se ridica puhoiului barbar, fie în mersul viforos inainte, în săgeata care se implântă în inima duşmană, voi aţi fost piatra de hotar pentru vremurile româneşti. Prin voi s'a încheiat o lume şi s'a născut alta. Căci în jertfă, în faptul fără întoarcere al iubirii sfinţite în moarte se plămădeşte noua viaţă şi zarea noilor îndrăzneli.

Acòlo, în faţa Griviţei, pe frontul moldovean şi pe malurile Tisei, acòlo s'au pus temeliile României libere şi unite şi temeiul statului naţional, pe care totuşi vremurile următoare nu ni-l va da, nici până astăzi, deplin. Acòlo, *în primul rând. Nù în conciliabule, nù în conferinţe, nu în adunări, chiar populare. Să o spunem limpede celor ce cred încă în puterea hotărîtoare a tratatelor alcătuite din voia diplomaţilor, sau în autodeterminarea democratică a popoarelor. In ordinea esenţială a Istoriei, ostaşul care, întru împlinirea poruncii pământului şi a strămoşilor, moare pe poziţie, strângându-şi arma la piept, dar fără să dea un pas înapoi, poate,*

ca şi Cel sfâşiat pe roată, infinit mai mult decât toate socotelile meselor diplomatice sau ale câmpiilor de intrunire.

Acestea aveau să se razime pe fapta lui. Dar la sfârşitul jertfelor războiului ele puteau consfinţi şi au umbrit, ele puteau întregi şi au scăzut. Marele suflu al morţilor învingător a lipsit atunci la cei ce ne înfăţişau drepturile. Oamenii conducerii noastre au crezut că pot găsi şi în altă parte temeiu pentru viaţa cea nouă a Ţării: în renunţări, în visul nebunilor, în litere moarte. Inşelăciunea lor, interesată sau nu, a adus şi Ţara pe o cale de slăbiciune.

*

Douăzeci de ani se închee de la luptele hotărîtoare din Moldova; Şaizeci de ani de la căderea Griviţei.

Ce repede trec anii! Dar ce încet faţă de uitarea noastră! Şi uitarea e durere pentru

Cei cari nu uită,

pentru Cei cari au inima sus.

O stranie impresie de depărtare şi de oboseală, de inutilă formalitate, stărue tot mai mult peste modestele comemorări cu cari oficialitatea, ca şi publicul cel mare au binevoit a onora pe morţii războiului. Acum, la a 20-a aniversare, ca şi la a 19-a ca şi la a zecea.

Mulţimile sunt uitătoare. Ele trăiesc în întâmplările diverse ale vieţii şi viaţa le este formată din ele. Puţinii foşti luptători cari s'au adunat, în arşiţa verii, fără pompă, fără strălucirea guvernului Ţării în preajmă, în indiferenţa aproape generală, pe câmpul unde atâta suferinţă a amuţit odată, vor fi măsurat cu melancolie pasul timpului şi gustul amar al nimicniciei îl vor fi simţit pătrunzându-le trupurile ostenite.

«Ce trist e că putem uita pe morţii cari ne-au dăruit viitorul. Noi iubim traiul bun. Ei au îndurat foamea. Noi suntem leneşi; ei s'au sfârşit de oboseli. Noi vrem să fim gălăgioşi prin copilăriile vanităţii şi egoismului; ei ne-au arătat că nu e altă glorie decât aceea de a da viaţa ta pentru altul... Noi fugim speriaţi în cele patru colţuri ale lumii atunci când moartea se apropie de noi. Ei au prins-o în braţele lor aspre, s'au luptat cu ea şi au murit... — prin ogoare şi râpi, prin şanţurile drumurilor, fără cruci la căpătâiu, fără nume, fără lacrămi, fără glas, fără cântec de vecinică amintire... — au murit, fiindcă ea este invincibilă, — dar noi am fost salvaţi» (Pârvan: Rosalia).

* *

Ce mare e totuş datoria noastră faţă de morţii eroici cari au creat viaţa cea nouă a Ţării! Ce smerenie, ce slavă, ce hotărîre, continuu trează ar putea-o mărturisi îndeajuns!

Ei şi-au dăruit frumuseţea anilor tineri pentru strălucirea Neamului. Ei şi-au dăruit visurile viitorului lor pentru viitorul lui; şi duioşia pentru cei ce le erau dragi, pentru tovarăşa blândă cu ochii plânşi, pentru capetele bălaie ale copiilor, duioşia aceasta au frânt-o în pieptul lor pentru dragostea copiilor tuturor. Şi grija pentru părinţii împovăraţi de gânduri au închinat-o pietăţii pentru mormintele neamului.

Şi nu a fost aci nici silnicie, nici nesocotinţă, ci puterea liberă a sufletului lor mare, a dărniciei lui.

Ca într'o sticlă măritoare se arată în fapta lor înţelesul legăturii active dintre om şi Patrie. Dincolo de obligaţia faţă de Cezar, dincolo de bărbăţia instinctivă a multora, a fost la cei mai buni cari şi-au plămădit sângele în brazda străbună o exaltare a sentimentului de comunitate naţională, o dăruire până la topirea individualului în marele suflet colectiv al strămoşilor şi al viitorimii. Cuvintele Sfântului Augustin, dragi lui Pârvan, le-au tălmăcit ei Patriei-Mame: Tu nos fecisti ad te cor nostrum inquietum est donec requiescat in te.

In simplificarea minunată pe care o aduceau clipele grele ale războiului, două gânduri în faţa lor le străjuia rezistenţa şi mersul înainte: era Moartea şi era Patria. Şi moartea ei au primit-o senini pentru viaţa Patriei.

Dar ei au învins. Au învins în Moldova, în durerea pământului cotropit, au învins pe Tisa, în bucuria patriei întregite. Şi fapta lor a fost imnul cel mai frumos pe care cineva l-a închinat Ţării-Mame.

Mărire lor!

De două ori, în lunga incercare a războiului, fapta lor a reclădit patria pe temelia străbună. A reclădit-o odată, în pământ, în munţi şi 'n râuri, pe cari le-a dat desrobite celor mai fericiţi decât ei. A reclădit-o apoi în sufletul nostru, prin pactul mistic al morţii lor. In Carpaţi, pe Dunăre, pe Tisa, cei şase sute de mii de ostaşi, cari au căzut, cu ochii iluminaţi de acelaş incomparabil vis, şi mai puternic şi mai apropiat, şi-au legat urmaşii în sfânta rânduială obştească a neamului. Când ei mor pentru traiul liber al nostru şi al copiilor noştri, jertfa lor e ca o poruncă de viaţă dreaptă şi neînfrântă închinată moştenirii curate a visului lor care creşte în zarea viitorului. Când toate le avem prin ei, ca şi prin lungul şir al strămoşilor cari au luptat în Istorie, toate le datorăm. Dar nu într'o singură zi ci în toate, nu în vorbe ci în fapte mereu sporite.

*

Douăzeci de ani, vai, dela tranşeele Moldovei până în zilele noastre, fapta «românească» a îndepărtat însă tot mai mult sufletul urmaşilor de aspra poruncă a vieţii şi a morţii eroice. Tot mai mult altarele eroilor au fost uitate. Profeţii îndoielnici ai câştigului, ai îmbuibării şi ai interesului s'au arătat şi măririle zilei au fost ale lor. Uitarea a devenit o virtute şi începutul unei alte lumi pe care o numeau a viitorului. A viitorului lor, de sigur, al celor îndestulaţi; al streinilor, al căror «pacinic progres» amintirea morţilor îl turbura.

Dar nicăiri viitorul nu creşte din uitare şi amintirea trecutului nu este «zadarnică melancolie». Pretutindeni ea este temelie şi îndemn, ea este legea morală a neamului prin care jertfa şi credinţa se perpetuiază din generaţie în generaţie. Iar viitorul cel îmbietor, cel cântat de profeţii câştigului e uşurinţă şi slăbiciune, e dezertare şi impietate, e stăpânire streină. Astfel, sub puterea lui, în statul creat prin marele sacrificiu al sutelor de mii de vieţi, cea mai mare nerecunoştinţă a fost posibilă. Trista soartă a mutilaţilor marelui războiu lăsaţi, ca şi veteranii luptelor de la 77, unei vieţi de mizerie şi de umilinţe — cu toată nevrednica parodie a grijilor formale — măsoară ruşinoasa cădere a moralităţii noastre naţionale. Convoiul lor, care trece sângerând în zarea întunecată a Ţării, apasă asupra destinelor româneşti, cu o vecinică mustrare încărcată de semnul celor mai amare căinţe. El sdruncină legătura morală care ne uneşte în comunitatea de viaţă a neamului şi lasă fără temeiu orice viitor sacrificiu pentru ea. Fiind ei, ai ţării, prin toate fibrele chinuitului lor trup, Ţara, cea oficială şi cea anonimă, nu i-a recunoscut ai ei. Marea semnficaţie sacrificială şi comunitară a războiului Intregirii, ca şi adevărul organic al Neamului, al depăşirii individului in comunitatea mistică a strămoşilor şi a viitorimii, au rămas streine de sufletul fărâmiţat al societăţii româneşti postbelice, închinătoare interesului personal şi zeului de aur.

Dar iată că o zare de lumină prinde a se ridica peste durerea acestor timpuri neromâneşti şi neomeneşti. O poartă în sufletul lor tânăr aceia pe cari fapta îi apropie de puterea de sacrificiu a ostaşilor din1917. Viaţa lor deopotrivă, le e închinată Ţării şi dragostea de neam li se aprinde în inimă într'o imensă vâlvătaie. Modeşti şi curaţi, din anii când cei mai mulţi se depărtau de porunca jertfelor încă recente, ei au luat asupra lor datoria pietăţii morţilor eroi şi pe calea Credinţei şi a Patriei ei au mers, sub vraja unui suflet providenţial, din ascensiune în ascensune, până la culmea de nestinsă lumină a Majadajondei. La douăzeci de ani de la biruinţele de pe frontul Moldovei, generaţia luptătoare din ţară putea răspunde: prezet. Pilda jertfei celor căzuţi nu va fi fost zadarnică. Ci în inima urmaşilor celor adevăraţi e scrisă slava eroilor şi fapta lor nu-i uită o sin-

gură clip. Ei poartă spre nouă mărire moştenirea sfântă a morţilor din Războiul întregirii.

Peste banchetul de-o zi sau de-un deceniu, al pigmeilor, cari ard totul la masa satisfacerii de sine: cinste, memorie, iubire de Ţară, Credinţă, Neamul merge înainte, îngropându-i pe aceia sub dispreţul şi uitarea sa vecinică, din generaţia jertfei de ieri în generaţia jertfei de mâine. Din cei buni, din cei ce se depăşesc pe sine, prin iubirea care se dărue, în marea de frumuseţe şi de eroism a sufletului colectiv, din ei şi prin ei trăieşte neamul. Asemeni alergătorilor ei trec de la unii la alţii, pe deasupra mormintelor şi peste şirul anilor, flacăra sfântă a vieţii celei neîmbătrânite a lui.

ION I. IONICĂ

FILOSOFIA LA UNIVERSITATE

Invățământul nostru superior are o mică tradiție; uneori este chiar la începuturi. Ceeace se face astăzi trebue să fie temelie zilelor viitoare. Indreptățit să fie așa prin lipsa unui trecut strălucit, mai puțin îndreptățit prin condițiile istorice locale, acest învățământ stârnește îngrijorări nu numai în legătură cu valoarea întregului nostru sistem pedagogic dar și cu destinul unei culturi majore pe care neamul nostru poate să o dea de aci înainte.

Filosofia românească, oricât ar voi unii cercetători să-i fixeze începuturile la cronicari, este astăzi în situația fericită a începuturilor și a sforțărilor cari ne dau desigur multă încredere pentru ceeace va fi de aci înainte. In filosofie noi nu avem încă o tradiție ceeace înseamnă că nu avem încă un îndreptar. Cei dintâi cercetători cari încearcă o filosofie românească, ne sunt contemporani. Cei din veacul trecut, un Conta sau un Xenopol, deși oameni de pe plaiurile noastre se integrează unor curente și unei tradiții filosofice apusene.

Invățământul filosofic românesc păstrează toate lipsurile celorlalte activități locale instituite după nevoile vremii, pe de-asupra și pe acelea desprinse din natura acestei activități. Și ne gândim la învățământul filosofic superior, răspunzător în mare măsură de ceeace se desprinde și se desfășură din el în întreaga noastră cultură națională.

Universitatea este cea mai înaltă instituție de cultură. Așa este socotită. Ea are la noi o îndoită funcțiune și anume: pe deoparte să elaboreze știința iar pe de alta să transmită valorile recunoscute ca atare. Cu alte cuvinte: să formeze pe noii cercetători și să instruiască profesioniști. In alte părți, cum e în Franța, Universitatea împlinește mai mult cea dintâi funcțiune, cea de a doua rămânând în seama unor școli anume create.

Universitatea noastră își îndeplinește această sarcină în ceeace privește filosofia? Hotărât că nu. Roadele învățământului filosofic superior califică acest învățământ. Universitatea noastră nu dă nici cercetători și nici profesori. Ea se mulțumește să meargă mai departe pe un drum greșit, considerând totul ca ceva firesc. Lipsită de nevoia unei observări mai atente către roade această instituție este lipsită și de nevoia unei reînoiri.

Profesorii secundari, frământați mai mult de cât cei universitari, de problema învățământului filosofic, au ridicat public, de mai multe ori această problemă. De aceea filosofia în liceu și-a găsit *teoretic* făgașul său. Acest fapt nu este lipsit de legătură cu nenumăratele dar și nenorocoasele reforme ale învățământului secundar.

Despre filosofia la universitate nu s'a discutat încă. Trăim sub impresia că aci, școală liberă fiind, lucrurile pot merge oricum. E numai o impresie. Filosofia în învățământul secundar nu-și va împlini rosturile sale «de fapt» decât atunci când se va limpezi și așeza problema filosofiei la universitate. Scara se mătură de sus în jos, spunea cândva unul din foștii noștri profesori de filosofie. O observație valabilă pentru întreg învățământul nostru de stat. Numai în momentul când învățământul superior va fi temeinic întocmit și-și va îndeplini rostul așa cum trebue, numai atunci putem vorbi și despre celelalte categorii. Aci stă tot secretul «crizei» și toată reforma care trebue făcută.

FILOSOFIE ȘI MEMORIZARE.

Ceeace caracterizează în primul rând învățământul nostru filosofic universitar este chipul în care acest învățământ forțează fragedele minți ale tineretului să se supună unui regim cu totul anormal, al muncii intelectuale. *Filosofie pe bază de memorie* poate fi numit sistemul de inițiere și specializare aplicat în această înaltă școală românească. Din primul moment când tânărul student ia contact cu Facultatea, el se simte atât de desorientat încât munca sa devine ceva care întunecă orizontul vieții sale intelectuale. Cursurile, seminariile, bibilotecile, colaborează într'un mod foarte strâns la această stare în care tânărul spirit tânjește. Cursurile sunt, unele prea savante, încărcate de o mare erudiție, altele prea abstracte și scolastice făcute par'că anume să înspăimânte pe noul student. Seminariile se adaogă cursurilor cu aceeaș tărie și competență în formarea noilor capete cugetătoare. Bibliotecile universale sau de specialitate sunt la îndemâna oricui simte nevoia unei cât mai depline informații. Studentul

este pus în contact cu toate felurile de activități «filosofice». Copleșit de un enorm material nerânduit, lipsit de o îndrumare pe care o cere pe deoparte cantitatea materialului iar pe de alta legile minții omenești, tânărul face sforțări pentru a se adapta unui regim în care de cele mai multe ori el se simte cel vinovat, ca neavând suficiente însușiri. Rezultatul este mai totdeauna acelaș: deprimarea.

Un lucru trebue însemnat: într'un timp normal, cum era înainte vreme și cum tinde să devină astăzi din nou, studenții se înscriu la filosofie din îndemnuri lăuntrice, dintr'o sete nețărmurită de cunoștință absolută, ceeace obișnuit înseamnă o adevărată selecție. Numai acest fapt că au venit să facă filosofie ni-i arată deci ca fiind o categorie de tineri aleși, cu aptitudini deosebite. Contactul cu universitatea fiind dezastros, ei nu se dau bătuți ci încearcă, fiecare după puterile sale proprii, să se adapteze, cu multe renunțări și totodată încercând metode noi de redresare.

De obiceiu tânărul pus în fața unei astfel de situații contează mult pe energia sa. Noua metodă de învingire a greutăților este *munca*. Muncesc ani dearândul până la licență, muncă inutilă și chiar dăunătoare așa cum vom încerca să arătăm mai departe.

Lipsiți de îndrumare și copleșiți, de un material care trebue străbătut în întregime, studenții culeg din cursuri, din notițe de mare circulație și cărți de a doua mână, tot ce li se pare mai interesant fie pentru a-și astâmpăra setea de cunoștințe, fie pentru a trece examenele. Desigur, mintea lor este redusă doar la o funcțiune de momorizare; se memorizază Aristoteles, Thomas d'Aquino, Descartes, Kant și la unii mai ambițioși dar și mai nenorociți, Husserl, Heidegger etc. Marile sisteme de filosofie memorizate. Acestor nume se amestecă și altele mai mult sau mai puțin însemnate, după cât este de exigent profesorul respectiv cu bibliografia. Dacă tânărul învățăcel este pasionat de o disciplină care cere cunoștințe enciclopedice, cum e sociologia, consecințele sunt și mai grave. El ajunge să ia contact cu opere de sinteză fără să aibă cunoștințele *elementare* de sociologie și nici din etnografie, istoria religiilor și științele sociale particulare. La fel se întâmplă la enciclopedia filosofiei unde se face cu studenții «filosofie pe bază de științā pozitivă» — ambiție atât de onorabilă pentrucă filosofia are a se interesa de cercetările și revoluțiile științelor pozitive — fără însă ca acești studenți să fie puși în situația de a avea cele mai elementare cunoștințe științifice, atunci când ei ar trebui să fie bine deprinși în materie.

Rezultatele sunt întocmai cum e și sistemul de pregătire: incoherență

în gândire, idei false, lipsă de pătrundere și de rigoare în tot ceeace produce această minte chinuită. Aceste rezultate nu pot surprinde decât pe cei cari sunt vinovați (nu pe toți, căci sunt profesori cari se miră de nivelul scăzut al studenților, dar sunt alți în plină admirație față de aceeași pregătire intelectuală [1]).

E cazul să ne întrebăm câți dintre tinerii intrați în Universitate la filosofie, scapă acestui regim, disting singuri și cu sforțări mari, reușesc să-și păstreze ceeace natura le-a dăruit și școala românească vrea să le răpească? Desigur, foarte puțini. Trebue o mare vigoare intelectuală și mai ales o mare prudență față de tot ce se fierbe în sălile acestei școli. Cei mai mulți însă ajung la licență fără să cunoască noțiunile elementare ale disciplinei în care s'au «specializat». Unii dintre ei mai naivi, nici nu-și dau seama unde se află; se cred «filosofi» sau «oameni de știință» și pornesc astfel «înarmați» în viață. Dintre aceștia se recrutează literații de cafenea, ziariștii foilor de un leu și demagogii tuturor partidelor. Alții încearcă adevărate drame. Își dau seama că după patru ani de sforțări continue sunt obosiți, fără ca să aibă măcar bucuria unor deprinderi cât de modeste dar reale în meșteșugul atât de delicat și greu al filosofării. Dacă mai au tărie, o iau dela capăt, începând o nouă muncă, de astădată mai rodnică, ca după o experiență, atât de costisitoare de timp și energie.

In concluzie sistemul nostru pedagogic, universitar nu numai că nu este creeator, adică nu desovltă însușirile naturale ale studenților dar este de-a dreptul dăunător, distrugând ceeace în chip firesc posedă o minte tânără. Universitatea în loc să formeze, deformează, în loc să îndrumeze desorientează.

MAI MULTĂ EXPERIMENTARE.

Filosofia la universitate suferă deci în primul rând de lipsă de îndrumare, sau de o îndrumare greșită (dacă mai poate fi numită așa). Problema îndrumării în filosofie are un îndoit aspect: pe deoparte ea este

---

1) Cu câțiva ani în urmă, având o modestă funcțiune pe lângă unul din seminariile Facultății de filosofie, am putut cunoaște îndeaproape aceste rezultate ale învățământului universitar. Iată câteva mărturii documentare: «Am o lucrare de făcut; dați-mi o carte de sociologie colectivă» (studenta S. B. an. II). Alt exemplu: «Dați-mi socialitatea fenomenului de relații sociale» (studenta M. B. an. II). Iată și un al treilea exemplu: «Vreau să cetesc. Essai sur le région (régime) des castes» (studentul P. V. an IV). Lipsa de spațiu ne oprește să mergem mai departe. Interesantă ar fi publicarea unor lucrări de seminar, nu rareori notate cu calificativul bine...

legată de natura însăși a obiectului adică de ceeace este filosofia ca disciplină a spiritului, iar pe de alta de legile minții omenești, de putințele celui care învață.

Filosofia nu este o știință ca toate celelalte. Oricât de mari revoluții ar suferi astronomia, fizica, chimia, aceste științe pozitive au o sumă de date precise și continuu verificabile experimental. Cercetătorul este constrâns să le recunoască ca adevăruri fundamentale și neschimbătoare. O revoluție științifică este deobiceiu descoperirea unui nou câmp de cercetări, uneori noi date, fără ca acestea să le înlăture pe acelea vechi. Fizica lui Einstein nu o înlătură pe aceea a lui Newton ci o înglobează. Se întâmplă oare acelaș lucru în filosofie? Desigur că nu. Și aceasta din cauza câmpului ei de cercetare. Ea recunoaște domeniul științelor pozitive și datele acestor științe. Revoluțiile științifice au desigur consecințe în filosofie. Numai că filosofia, în speță metafizica, nu se poate mărgini numai la acest domeniu și la aceste date. Filosofia pentru a fi filosofie trebue să le depășească. Orizontul ei este mult mai mare decât al oricărei științe pozitive. Pentru aceasta elementul subiectiv, rațional și personal intră mai mult în compoziția sistemelor filosofice decât în științe cari sunt legate de empiric și observație, iar rezultatele cerecetărilor filosofice se înfățișează în alt chip decât ale științelor. Un sistem de filosofie este o cunoștiință deplină, un întreg logic, organic de sine stătător, cuprinzător a tot ce este, în timp ce un adevăr științific este o cunoștiință asupra unui fragment de realitate. Din aceste feluri de a fi deosebite ale filosofiei și științei nasc și chipuri deosebite de a lua contact cu ele când vrem să ni le însușim. Știința *se învață* și filosofia *se deprinde* spunea acum câțiva ani D. C. Amzăr [2]). Ce înseamnă aceasta? Datele științelor pot fi luate gata făcute și învățate, dar cele filosofice nu. Știința stă în datele materiale ale cunoașterii sale pe când filosofia stă mai mult în *funcțiunea* cunoașterii sale. Pentru aceasta știința se poate căpăta dela altul (vom vedea mai jos în ce chip) dar filosofia ca întreg logic de cunoștințe asupra lumii, nu se poate învăța dela altcineva nicicum, ci numai dacă ne aplecăm din nou direct și singuri asupra lucrurilor, asupra realității pe care o simțim în noi și dincolo de noi.

Aceasta nu înseamnă deloc că în filosofie contactul cu alții, cu filosofii nu este rodnic filosofării ci dimpotrivă. Numai că spre deosebire de știință în care cei ce învață iau dela înaintași date materiale, în filosofie iau doar un meșteșug. Un sistem de filosofie este un model, este un chip

---

2) In articolul *Ce înseamnă a învăța filosofie*, apărut în *Convorbiri literare*, 1934, apărut apoi în extras. Această problemă este desvoltată aci mai pe larg.

de a cugeta. Pentru cel care deprinde să filosofeze, un sistem nu este ceva care deschide tainele vieții și ale lumii, ci este un exemplu de cugetare, este un chip de a judeca realitatea. Aristoteles sau Descartes nu ne dă secretul existenții ci un model de cugetare. Această neînțelegere stă la temelia întregului nostru învățământ filosofic.

In concluzie meșteșugul filosofării cunoaște două căi de deprindere: una aceea a contactului direct cu realitatea și alta a contactului cu filosofii, fie prin viu graiu, când e cazul, fie prin textele lor fundamentale, când ne referim la cei din trecut.

După acestea toate mai poate fi vorba de o *memorizare* a filosofiei, de o învățare brută și materială așa cum se procedează în universitatea noastră? Se mai poate mira cineva (fie el profesor de filosofie) de rezultatele pe care le dă această școală? Pentru a deprinde filosofia, atât prin cercetare directă asupra realității cât și prin texte, este necesară o *sforțare de gândire* personală în care libertatea spiritului nostru își are partea sa, dar în care constrângerea lumii fenomenale nu e mai puțin simțită. Nu prin învățarea pe dinafară putem avea o filosofie, ci prin judecare îndeaproape și personală a realității, o ridicare a gândului nostru către un întreg de cunoștințe logic închegate, asupra lumii. Și nu prin învățarea pe dinafară a unor concepte din diversele sisteme, așa cum se găsesc în manuale sau cursuri, se poate deprinde filosofarea, ci printr'o pătrundere adâncă și temeinică a acestor sisteme și anume printr'o înțelegere personală prin ceea se numește o *asimilare*.

Ni s'ar putea obiecta că universitatea are să țină seamă și de faptul că nu toți cei cari o frequentează au însușiri de filosofi și că pe lângă aceștia ea are de pregătit și profesori de filosofie. Desigur, lucru demn de luat în seamă. Filosofia la universitate se învață și în acest fel: *ca o știință*. Sunt oameni cari știu filosofie, sunt *învățați* în ale filosofiei. Aceștia merită mai pe drept numele de profesori. Atunci însă când cineva urmărește să facă știința filosofiei isbutește să se pregătească în actualul regim al universității noastre? Iarăș nu. Nu, pentrucă nici știința nu se poate memoriza, nu se poate face pe de rost. A învăța ceva în oricare dintre științe înseamnă în primul rând a *înțelege* și aceasta nu se poate realiza decât făcând o sforțare de gândire personală pentru a-ți putea însuși o cunoștință dela altul și despre altul. A ști ceva în înțeles științific, fie el acest ceva un sistem de filosofie (ca fapt uman și istoric) înseamnă a-l pătrunde în toate legăturile sale intime în tot ceeace îl face să fie *cum este* și nu altfel. Această pătrundere trebue să fie făcută în așa chip încât să *îți aparțină*, după cum spunea Goethe despre orice lucru

moştenit pe care noi am voi să-l luăm spre folosinţă. Acest adevăr este valabil pentru orice fel de cunoştinţă.

Prin urmare chiar atunci când cineva tinde să devină un *învăţat* în filosofie, el nu poate să-şi atingă scopul prin metoda obişnuită în universitatea noastră. Ştiinţa pentru a fi învăţată cere şi ea o seamă de lucruri cari nerespectate, nu se poate ajunge la locul dorit. Şi în primul rând se impune tot această concentrare a minţii către *înţelegere*. Pentru a câştiga o seamă de cunoştinţe, chiar când acestea le luăm gata descoperite dela înaintaşi — e vorba de datele materiale ale ştiinţelor pozitive — nu le putem avea numai prin simplă memorizare. Posedarea lor nu înseamnă o înmagazinare, ci tot o *asimilare*, o înţelegere a lor. Altfel aceste date nu au nici o valoare în elaborarea mai departe a ştiinţei respective, adică ştiinţa nu poate înainta pentrucă nu poate clădi pe nimic.

Atât pentru a forma noi cercetători-filosofi cât şi pentru pregătirea profesorilor de filosofie este necesară o schimbare fundamentală a actualului sistem de îndrumare universitară. Tânărul student nu trebue să rămână pasiv în munca pe care o depune în anii săi de pregătire. Inainte de a fi o adunare de cunoştinţe, pregătirea sa trebue să fie o desvoltare organică a funcţiunilor sale de intelectual. Aceasta însă nu se poate îndeplini sub o tiranie a memoriei. Memoria lăsată singură să lucreze dă, mai ales la filosofie, două rezultate sigure şi totodată dăunătoare: lenea intelectuală şi surmenajul; după natura fiecăruia. Amândouă aceste stări nu au nimic folositor de adus. Cea dintâi face din student un consumator zadarnic de idei şi fapte, iar cea de-a doua îl pune chiar în imposibilitate de a mai lucra.

Pentru ca totul să fie pus în rosturile sale fireşti se cere: *mai multă experimentare*. Adică, tot ceeace înseamnă activitate universitară să fie o adevărată *activitate*. Intreaga pregătire a studentului să fie în aşa fel făcută încât să-i stimuleze energia intelectuală. Munca sa să fie astfel orânduită încât orice sforţare nouă să rodească şi să facă posibilă o alta mai mare. Gândul tânărului cercetător să fie stimulat şi pus în situaţia de a judeca lucrurile *singur* şi dela început, ca într'un laborator unde experienţa nu încetează pentru cei cari vor să pătrundă mai adânc în inima lucrurilor şi să capete totodată secretul unei ştiinţe. Orice idee, orice fapt, orice exerciţiu, să fie făcut direct, trecut prin mintea aceluia care vrea să şi-l însuşiască.

MATERIILE DE INVĂŢĂMÂNT.

Inţelesul pe care l-am dat filosofiei şi filosofării în capitolul precedent desprinde din el o anumită metodă, un anumit fel de a vedea problema învăţământului filosofic. Numai că pentru a putea aplica acest nou sistem de pregătire, avem încă o problemă de rezolvat, fără de care noul regim universitar nu poate fi întocmit. Este vorba de materiile de învăţământ. Felul cum aceste materii sunt alcătuite, constitue un adevărat obstacol atât pentru iniţiere cât şi pentru specializare. El înlătură pe deoparte putinţa de asimilare iar pe de alta deprinderea unei metode riguroase. Programul filosofic universitar suferă la noi de două mari neajunsuri: de deoparte cantitatea materială a acestui program iar pe de alta lipsa de coordonare a diferitelor materii.

Să le analizăm în parte.

Că lucrurile au fost lăsate să meargă în voia soartei ne-o spune şi întinderea nesocotită a materiilor de învăţământ. In cei patru ani de facultate tânărul student trebue să răspundă de tot ce a produs spiritul omenesc peste veacuri. Şi aceasta nu atât în înţelesul de a face o sforţare de gândire personală până în a se aşeza cu mintea în treptele cugetării prezente, ci mai mult în înţelesul material, cantitativ al cuvântului. Dacă trecem din disciplinele propriu zis filosofice în ştiinţele morale cari aparţin încă acestui învăţământ, cum e psihologia şi mai ales sociologia — o ştiinţă cu caracter enciclopedic ca şi istoria — ne dăm seama de situaţia tânărului intelectual, obligat, cum este de fapt, să străbată atât material.

Cum este îndreptăţită pretenţia aceasta? — Universitatea este un aşezământ de «specializare».

Iată un motiv pentru care acea experimentare, acea sforţare directă şi adânca a cugetului nu este posibilă. Metoda cea mai chibzuită şi suplă rămâne fără nici un rezultat dacă programul nu este adus la adevăratele sale proporţii, adică la măsura minţii începătorului. Acei cari, dintre studenţi, sunt dăruiţi cu un mai mare spirit critic îşi dau seama de acest neajuns şi îl mărturisesc adesea [3]).

La temelia învăţământului filosofic universitar stă o concepţie *can-*

---

3) Studentul *C. M.* un foarte distins element al Facultăţii mărturisea spre sfârşitul studiilor sale că pretenţiile diferitelor cursuri şi seminarii nu i-au dat răgazul să lucreze personal şi mai ales să meargă la texte: «Totul trebue făcut în grabă căci examenele nu ne iartă. Manualele şi cursurile sunt mai la 'ndemână şi mai... eficace pentrucă mergi mai repede şi ai secretul ştiinţei de care eşti chemat să dai seama...».

titativă și nu una *calitativă*, așa cum o cere o elementară și sănătoasă metodă de educație. Sunt profesori cari se interesează de *cât* știu studenții, nu de *cum* știu. De aceea studentul nostru poate vorbi de toate, știe orice, dar nu pricepe nimic. Această concepție cantitativă dorită de unii profesori și întreținută în rezultate de întinderea programului, duce la metoda memorizării din cursuri și cărți *despre*, și înlătură fără putință de convietuire cealaltă metodă a mergerii la fapte și la isvoare, despre care am vorbit mai sus, singura care poate da roade pozitive [4]). In situația de azi a programului avem un fel de savanți prematuri, dar studenți întârziați, dacă nu ratați, ceeace se întâmplă în cea mai mare măsură.

O organizare a activității deosebitelor catedre, din acest punct de vedere, este de dorit; este chiar necesară. Libertatea de invidiat a acestor activități trebue puțin restrânsă și anume să se alcătuiască programe *limitate* după gradul de înaintare a studiilor și aceasta ținându-se seama de nevoile fiecărei discipline, nu pentru ele înșile, ci pentru scopul lor comun care este pregătirea cercetătorului sau profesorului de mâine.

Menținerea unor materii nelimitate nu poate fi îndreptățită prin ceeace se numește specializare. Desigur, o funcțiune reală a universității față de învățământul secundar unde totul tinde să creeze sau mai bine zis să desvolte anumite funcțiuni, anumite aptitudini.

Să lămurim însă ce înseamnă specializare. Să însemne ea ceva cantitativ, sau ceva calitativ? Să însemne specializarea o înmagazinare fără rost a unei mari cantități de date sau o desăvârșită stăpânire a unui domeniu de fapte precis? Noi înclinăm să credem că acesta din urmă este adevăratul înțeles al specializării. Celălalt fel, din păcate prezent în Facultatea de filosofie, rămâne doar un mijloc sigur de a stinge orice licărire de gând propriu, fără de care nu e posibilă nici un fel de cunoștință adevărată și cu atât mai puțin de știință și specializare.

Această problemă a materiilor de învățământ mai are o față și anume: lipsa de coordonare în prezentarea acestor materii. A le limita întinderea nu este îndeajuns dacă ele rămân mai departe un conglomerat cu neputință de asimilat.

Invățământul nostru filosofic a suferit cu vremea o seamă de în-

4) In legătură cu această concepție cantitativă, care recomandă memorizarea din lecturi *despre* un autor sau o problemă, dăm din nou o mărturie din multe altele câte le avem: «Am cetit cartea asta (*A. Fouillée*: Critique des systèmes de morale contemporains) să aflu ceva despre morala kantiană. Am cetit trei zile, da zău, n'am înțeles nimic; am rămas cu dureri de cap. Așa am pățit și anul trecut, la istoria filosofiei, când am cetit despre Platon în *Bréhier* (studentul A. B. an. IV).

bogățiri și de schimbări. Lucrurile s'au înbogățit dar nu în înțeles de cretere organică ci în înțeles de adăogire; ele s'au schimbat dar nu în înțeles de transformare ci în înțeles de schimbare «la față». Aceasta a făcut ca materiile de învățământ să ia o înfățișare cu totul incoherentă, disciplinele filosofice apărând studentului ca ceva alăturat cu totul întâmplător, iar istoria cugetării omenești ca ceva plin de contradicții și de sforțări zadarnice.

Pentru ca diferitele discipline și istoria sforțărilor de gând să poată exercita asupra spiritului o influență rodnică este necesar ca ele să se înfățișeze într'un *sistem organic*, să dovedească cu toate deosebirile aparente o *unitate* isvorâtă din natura minții omenești, lucru greu de realizat, dar nu mai puțin necesar.

Această concluzie ar putea să fie greșit înțeleasă. Și anume să se creadă că ne gândim la o filosofie dogmatică, la o filosofie oficială care ar fi prezentă în tot locul, fapt care s'ar contrazice desigur cu unul din temeiurile așezământului universitar și anume: libertatea de gândire. Am văzut mai sus că specializare nu înseamnă erudiție searbădă. La fel libertatea de gândire nu înseamnă anarhie intelectuală. Nu este vorba deci de a reduce tot învățământul filosofic la un singur sistem, la o filosofie oficială, ci e vorba ca toate cunoștințele să fie integrate într'un chip cugetat, într'o *unitate metodologică*.

Acest lucru adus la îndeplinire, nu numai că sparge prăpastia dintre deosebitele discipline și sisteme, nu numai că peste orice filosofie personală s'ar găsi înțelesul și sensul filosofiei în genere, dar ar mai putea rodi și din alt punct de vedere, acela al *organizării ierarhice* a materiilor, adică ar împlini o lipsă din cele mai grave ale învățământului filosofic universitar. Lipsa de măsură și de coordonare a materiilor face să nu se respecte unul din principiile de seamă ale pregătirii în acest domeniu, adică să *se înceapă cu începutul*. Corpul materiilor de învățământ fiind diform este cu neputință să se aplice acest principiu pentrucă nu se știe care e începutul și care e sfârșitul. *Elementarul* este necunoscut în acest învățământ; uneori disprețuit chiar de acei cari ar trebui să-și dea seama că fără a da acest elementar, care e temelia construcțiilor viitoare, nu se poate ridica nimic și cu nici un preț.

Nu se poate ajunge la specializare fără ca elementele de temelie să lipsească. La universitate trebue făcută inițierea, introducerea în filosofie. Dacă liceul nu o poate da, Universitatea nu o poate refuza decât renunțând la o îndatorire mai mare: aceea de a creea știință.

REFORMA

Invăţământul secundar s'a bucurat în vremea din urmă nu numai de atenţia educatorilor dar şi de aceea a oamenilor politici, o atenţie, credem, cu totul neîndreptăţită pentrucă se cuvenea învăţământului superior.

Am încercat să-i arătăm lipsurile în ceeace priveşte filosofia şi totodată să lămurim câteva din principiile unui adevărat învăţământ filosofic. Pentru cei cari trebue să răspundă de rezultate, lucrurile par că stau la un nivel mulţumitor, dacă nu chiar strălucit. Unele nedumeriri cari sunt observate sunt date în seama unei generaţii «slab dotate». Aceasta pentru ca nimeni să nu aibă ce să-şi reproşeze.

Lucrurile stau însă altfel. *Totul* trebue schimbat şi ridicat din nou din temelii. Metoda actuală este greşită. O metodă nu este bună sau rea dacă ne place nouă sau nu. O metodă este bună numai într'un singur caz: dacă rodeşte. Şi aceasta se vede; nu poate fi ascuns. O generaţie «slab dotată»? Dar cine îşi poate închipui că o naţie în ascensiune ca cea românească poate da deodată, aşa, o generaţie de proşti?

Să se caute în altă parte cauzele şi vor fi găsite. E necesară însă o renunţare de sine. In acest fel adevărata reformă se va putea aduce la îndeplinire.

Teoretic, am văzut în rândurile de mai sus, în ce sens se poate face o reformă a filosofiei la universitate. Rămâne să ne gândim puţin la soluţia *practică*.

Se obişnueşte la noi, în materie de învăţământ, să se facă reforme printr'o adunare de directori de minister şi un profesor sau doi de pedagogie, reprezentanţi ai guvernului la conducere. Aceştia discută, fac planuri şi hotărăsc. Aceasta însă înseamnă mai mult a pune la cale o reformă decât a *o face*. Nicând nu s'a putut şi nu se va putea face o adevărată reformă prin decrete şi legi venite de sus, pentrucă ele nu sunt numai «de sus» dar sunt şi «din afară», ceeace înseamnă dacă nu lipsă de înţelegere (ceeace se întâmplă totuşi mai întotdeauna) desigur, lipsă de eficacitate practică.

O reformă a învăţământului filosofic universitar nu poate veni decât odată cu reforma acelora şi prin acei cari lucrează şi sunt răspunzători de această activitate, adică: profesorii şi educatorii. Reforma lor este sigura care poate duce la limanul dorit. Nu o reformă deci pur formală a aşezământului ci una temeinică a sufletului şi a minţii care o domneşte. O nouă metodă îşi capătă înţeles numai în acest fel.

Intre student şi profesor nu este astăzi o legătură firească ci una artificială şi periferică, aşa cum o realizează mecanic, un curs sau un examen.

Profesorul aci se dovedeşte, în legăturile de rodnicie pe care le poate stabili cu studenţii. El priveşte mai puţin către sine însuşi şi mai mult către acei cari trebue să crească şi să ducă mai departe o operă care nu e atât personală cât colectivă, a neamului sau dacă vreţi, a omului. Activitatea sa universitară este în primul rând o activitate de *învăţător*, universitatea noastră fiind mai mult *o şcoală* decât un institut de ştiinţă, ceeace e şi normal pentru o cultură tânără ca cea românească.

Adevăratul profesor universitar îşi cunoaşte în primul rând meseria; filosof sau învăţat al filosofiei el este profund cunoscător al disciplinelor despre care este chemat să înveţe pe alţii. Profesorul universitar este deci în primul rând un om de mare cultură şi pregătire specială, un îmbogăţit al metodei riguroase, al circumspecţiei, al cinstei intelectuale. In al doilea rând profesorul universitar este un «maestru» căci nu este îndeajuns să ştie pentru sine o seamă de lucruri, oricât de bine le-ar şti, pentru a îndeplini această funcţiune, ci este absolut necesar ca ştiinţa sa să se poată transmite să poată rodi în alţii. Cu un cuvânt să poată creşte ucenici. Adevăratul maestru cunoaşte şi ţine seamă de legile desvoltării intelectuale ale vârstei. El crează condiţiile necesare şi fireşti ale acestei desvoltări. El nu dă celui pe care îl învaţă, totul gata făcut, nu face adică nimic în locul său, ci îl pune doar în situaţia prielnică de a face sforţarea singur, aşa cum am arătat că se poate câştiga ceva sigur în acest domeniu al filosofiei, fără ca aceasta să însemne că tânărul învăţăcel *rămâne singur*, cum se întâmplă mai în totdeauna studentului nostru în filosofie. Profesorul este o călăuză continu prezentă a studentului care încearcă să exploreze anumite domenii de cercetare.

Profesor-student îndeplinesc funcţiuni precis delimitate; una fără alta aceste funcţiuni nu au nici un înţeles.

Când această condiţie, a întocmirii unui corp de profesori şi adevăraţi educatori va fi împlinită, atunci abia reforma învăţământului filosofic universitar va deveni posibilă. O reformă de stat asupra unei instituţii nu se poate face temeinic decât când va avea «cu cine». Toate principiile, toate ideile mari şi juste nu îşi capătă dreptul la viaţă decât dacă are cine să le aplice, să le pună în funcţiune. Cel mai bun program şi cel mai luminat sistem de educaţie nu au decât o valoare teoretică pentru o cultură şi pentru o spiritualitate dacă nu intră în mâna unui om care îi dă

din cugetul său, din ființa sa, putere de rodire. Altfel rămâne literă moartă.

Un corp de elită universitar: acesta să ne fie scopul. Atunci va renaște întreg învățământul de stat și tot atunci va renaște și cultura națională. Când universitatea nu va mai arunca un număr atât de mare de ratați intelectuali, spectacolul public, prezent azi în viața spirituală a acestui neam, va dispare dela sine. Când universitatea va pune în valoare toate însușirile firești ale sufletului neamului, ducându-le până la cele mai înalte trepte la care se poate ridica acest suflet, în filosofie în știință și artă, atunci abia acest înalt așezământ prin conducătorii săi se poate socoti cu datoria făcută.

Astăzi, chiar atunci când suntem sinceri, să nu mai vorbim de «generație slab dotată», căci e păcat. E mai înțelept să recunoaștem răul acolo unde se află cu adevărat.

ERNEST BERNEA

FREAMĂT

Clopot 'nalt ca o tulpină
bate bulgări de lumină
și deșteaptă toată slava
dela Putna la Suceava.
Prutul zornăe în zale,
codrii sună din chimvale.
Doine sboară 'n rămurișuri,
aripi verzi în luminișuri.
Dar de ce spre soare-apune
crește lungă rugăciune ?
Apa Prutului ce spune?
Ce spun codrii 'n frunza lor,
pitulicile ce vor ?
Frunză verde, pai de grâu,
viers de clopot, glas de râu,
zumzet, freamăt de frunzișuri,
ciripit de luminișuri,
fluer drag de os și fag,
toate spun în viers pribeag
că pe Prut în jos năzare
fulgerând, aprinsă 'n soare,
umbra lui Ștefan-cel-Mare...

Ies stejarii înainte:
stareți în odăjdii sfinte.

Plopii, cum vlădicii, sue
smirnă-albastră din cățue.
Vin moliftii cu peceți
— uricari și logofeți —
la chimir cu călimări
și condeele pe zări...
Se despică apele,
frunzele-și bat pleoapele
cum mironisețele
când pun lămâițele.
Urcă 'n soare graurii,
auresc coclaurii,
plaiurile
raiurile
își trezesc mioarcele,
basmele, răstoacele.

Jocuri mari de curcubeu
se rotesc și cresc mereu,
ca să lege într'o salbă
Podu 'Nalt și Valea Albă,
Miază Noaptea Ieșilor
Și Dumbrava Leșilor...

In calea Voivodului,
tot belșugul rodului.
lanurile, dealurile,
Toamna cu opalurile.
Ceru-și pleacă genele
cu toate poenele.
Pajiștea cu turmele
îi sărută urmele.
Brazii-și sună zadele,
platoșele, spadele.
De prin râpe și viroage

vin burhaele cu ghioage.
Stânci, cu piepturi pădurețe,
vin din munți să-i dea binețe,
cum plăeșii cu sânețe...

Unde trece umbra sfântă,
tot pământul Țării cântă.

Iar acolo unde-odată
mâna binecuvântată,
cu inele, cu safire,
a fost pus blagoslovire:
crin înalt de mânăstire, —
mucenicii din icoane
cată iarăș către strane.
Parc'așteaptă să mai vie
în genunchi, la liturghie,
din război, din crucea zării,
Ștefan Vodă, Domnul Țării...

RADU GYR

DOBROGE

Dealuri de var, strâmbându-se din şale
cincite stau la sfat ca nişte babe.
Dar pietre albe, pogorând în zale,
par amintiri de armii basarabe.

Cu suliţi subţiate în mătase,
albastră, oastea stuhului se 'ntoarce,
pe cerul negru-al apelor bărboase,
din sate mici, cu gene de tătarce.

Păsări de cvarţ vânează şerpi şi goange.
Pe dâmburi, măcinând mereu lumină,
mori triste se lungesc pe picioroange.
In funduri verzi, pe liniştea salină,
resfiră marea scoicile-aurorii...
Corăbii mari, cu pântec nesătul,
înghit adânc pătul după pătul
şi duc străinilor hambare şi podgorii...

Spre miază-zi, ard ghioluri de leşie.
Tăcuţi şi pipăind pe-ascuns cuţite
bulgari se 'ndrumă spre moşii rodite,
călcând scrâşnit, a duşmănie...

Dar, dârz, la margini aspre de mejdină,
tăiat din veac şi gresie cu totul,
pe zare sprijinit şi 'n carabină,
ca piscul Pindului veghează fârşerotul...

RADU GYR.

PE „MONTE-OLIVIA"

Ne-am deşteptat la auzul unei trompete. Un fel de imn, un cântec în tempo de vals al dimineţei, pentru scularea pasagerilor, care se apropia din ce în ce mai mult de noi. Muzica străină, neobişnuită, se completa minunat cu plutitul pe apă. Mai târziu, melodia ne-a obsedat pe toţi şi am învăţat-o:

Wacht auf ihr Schleäfer gross und klein...

Nu ne-am sculat toţi. Unii am mai rămas încă lungiţi în pat, legănaţi uşor de valurile pe care ne poartă vasul nostru. Prea era plăcut! Dar am plătit această plăcere cu lipsa dela masa de dimineaţă. Intre orele 8—9 dimineaţa se dă micul dejun, „Frühstuck-ul", cum îl numesc nemţii.

După sculare, prima dorinţă, vizitarea vaporului.

„Monte-Olivia" este un vapor transatlantic. Lung cam de 180 m. pe o lăţime de 35—40 m. cu o greutate de 14.000 tone. Un mic oraş plutitor. Are trei rânduri de cabine de dormit pentru călători. In mijloc suntem repartizaţi noi. Deasupra cabinelor avem sala de mese (două), baie, frizerie, o mică prăvălie, fotograf, iar mai sus, de unde se poate eşi pe bordul vasului şi unde toţi pasagerii se plimbă şi privesc în largul mării, avem: sala de dans, sala pentru lectură, pentru fumători, un bar, debit de ţigări, etc.

Este un vapor de mărfuri cu o clasă unică pentru călători, destul de curat şi bine îngrijit.

Printre călători, puţini nemţi, mai mulţi jidani, poate emigraţi din Germania. Distingem din prima zi o familie românească din Jugoslavia, merge în America şi doi tineri: un spaniol şi un rus. Rusul este fiul generalului rus Zaharof, omorât de bolşevici. El s'a refugiat în Germania şi merge în Spania a se înscrie în armata naţionalistă, ca şi noi.

Dejunul se dă la ora 12. Acelaş marinar cu trompeta, chiamă pasagerii la masă. Vaporul îşi are şi orchestra lui. Masa este însoţită de muzică cu program. La ora 4 p. m. se dă o gustare, apoi masa de seară la ora 7. Contrar aşteptărilor noastre, pe vapor se mănâncă foarte bine, masă destul de bogată nelipsită de peşte, fructe, magiunuri, unt, cafea, etc.

Pe vapor domneşte multă ordine şi disciplină. Noi nu ne-am prezentat aşa cum trebuia. Am venit la masă rânduri. Dimineaţa unii dintre noi au lipsit.

Ionel Moţa ne strânge în sala de lectură. Are răspunderea acestei echipe, care trebuie să fie model de disciplină şi ordine şi pentru prima oară ne face observaţii prieteneşti. Ne impune sculare dimineaţa şi prezenţa la masă, toţi deodată. Ultimul va sosi Domnul General, care va fi salutat de ceilalţi. In timpul mesei nu-i permisă gluma şi râsul.

Toată lumea depe vapor ştie cine suntem. Nemţii sunt foarte politicoşi cu noi şi ne dau toată atenţia, deaceia trebuie să ne rezervăm dreptul la glumă şi veselie, numai între noi.

Seara ieşim toţi pe punte şi începem să cântăm marşurile noastre legionare. Privirile ne fug înapoi spre ţara noastră şi în noapte, zgomotul valurilor împreună cu vocile celor şapte legionari, împletesc o melodie ce mişcă inimile: „O Românie patria mea...".

Mai ascultăm încă muzică. Pe harta ce arată parcursul ce-l va face vaporul, steguleţul ne arată că plutim pe coasta Olandei.

La ora 8 suntem anunţaţi să dăm ceasul înapoi cu ½ oră. Prima zi pe vapor am terminat-o cu bine. Ne culcăm copleşiţi de gândurile noastre şi curiozitatea de a vedea cât mai repede pământul Spaniei.

Eri şi azi cerul întunecat, puţină ceaţă şi vânt rece. Am trecut de pasul „Calais" şi plutim pe coasta de Nord a Franţei. Suntem în larg de mare. Nu zărim nici o bucăţică de uscat. Marea imensă ne poartă pe spinarea ei. Din când în când întâlnim vapoare ce merg în direcţie opusă sau paralel cu noi. Unele ne trec înainte.

De azi începem între orele 10—12 să facem teorie militară: „Despre războiu". In salonul ce este pus la dispoziţia Domnului General, ascultăm cu multă atenţie şi luăm notă după explicaţiile ce ni le dă. Ne vorbeşte amănunţit şi cu multă căldură. A trăit războiul, cunoaşte în deajuns primejdiile şi stăruieşte să învăţăm cum să ne apărăm, căci: „copii dragă, ne spunea el, eu ştiu unde vă duc. Vă duc la moarte sigură şi vă curăţaţi imediat, dacă nu veţi cunoaşte tactica".

•

• •

Iată în câteva cuvinte, cam ce fel de teorie militară de războiu făcea cu noi Domnul General:

1. *Infanteria*, armata cea mai importantă în luptă este întrebuinţată:

In ofensivă — în defensivă; defensivă şi ofensivă în războiul pentru mişcare şi războiul mixt.

2. *Lupta* cu: puşca, baioneta, pumnalul, revolverul, granata. Cunoaşterea şi mânuirea mitralierei şi tunului de tranşee.

3. *Teme de luptă*, unghiul ofensiv unghiul defensiv. Cum se cuceresc tancurile. Aeroplanul, acoperire, când poţi ochi cu arma.

4. *Schimbările de poziţie* trebuiesc bine calculate. Inaintarea combinată cu tragerea. Ocuparea unei poziţii.

5. *Retragerea*.

Ne dă mai mult sfaturi practice pentru apărare, căci susţine D-sa: „poţi fi un foarte bun militar, dar dacă nu vei căuta să te aperi prin alegerea poziţiei, prin masca imediată, săpare de şanţ, tranşee, fuga la atac, etc., te expui sigur".

De aici se poate vedea marea dragoste cu care ne înconjura. Nu pentru a face din noi iluştrii militari ţinea aceste teorii şi dădea sfaturi, ci pentrucă toţi eram ca nişte copii cuminţi pe cari ne iubia şi-l durea inima numai la gândul că ne va pierde.

Din îndemnul lui Ionel Moţa, începem să ne iniţiem în limba Spaniolă. Avem ficare la dispoziţie câte o broşură de cùrs practic „Românul în Spania", pe cari ni le-a dat Ministrul guvernului Franco din România.

Seara, pe vapor, avem muzică şi dans. Dintre legionari nu dansează niciunul. Impreună cu Domnul General ne retragem toţi într'un colţ al salonului şi din discuţia amuzantă dintre noi se iscă un proces:

Cine este oficial recunoscut, şeful „Echipei morţii".

In Mai 1933, o echipă de legionari printre cari mă aflam şi eu, a făcut cea mai mare expediţie de propagandă.

A plecat din Bucureşti cu destinaţia Reşiţa, unde trebuia să se ţină o întrunire a Gărzii de Fier, trecând prin Piteşti, R.-Vâlcea- Tg.Jiu, Turnul Severin, Oraviţa-Reşiţa; apoi a colindat tot Banatul şi Ardealul. A luptat mult suferind bătăi şi arestări, cu două procese la Arad şi Alba Iulia. Singură şi-a dat denumirea de: „Echipa Morţii". Din ea făcea parte Nichi Constantinescu şi Sterie Ciumetti, acesta din urmă omorât de poliţie din răzbunare, după moartea lui Duca — când se pusese mare preţ pe capul Căpitanului — şi primul zace în închisoarea Aiudului, în urma acestor evenimente.

Această echipă, a fost recunoscută oficial de Căpitan, ca echipă a morţii.

Cu un an înainte, adică 1932, în alegerile parţiale dela Tutova, Nicolae Totu cu o echipă din Iaşi, dă dovadă de un eroism neîntrecut, învingând toate greutăţile şi forţele protivnice, făcând o strălucită propagandă.

In timpul alegerilor generale din 1933, Alecu Cantacuzino cu echipa lui de propagandă se luptă eroic în Gara Paşcani cu poliţia şi armata.

Acestea erau cele trei echipe care îşi disputa întâietatea şi care au dat naştere acestui proces vesel pe care l-am continuat în fiecare zi a călătoriei pe vapor, în ora discuţiilor intime, provocând uneori râs până la lacrămi.

In acest proces, eram reclamat eu de către Nicolae Totu şi Alecu Contacuzino, că pe nedrept mi-am însuşit numele de „Şef al Echipei Morţii".

Judecata era formată: Domnul General preşedinte, Ionel Moţa procuror, Vasile Marin, apărătorul meu, care intervenea în totdeauna cu mult spirit, Bănică Dobre apărătorul lui Totu, iar Clime reprezenta publicul care câteodată ne fluera şi ne huiduia în surdină. Procesul a fost pierdut şi de Totu şi de Alecu, dar nici eu nu am câştigat, cu toată căldura pusă de Marin în apărare şi cu tot cuvântul nostru ultim.

Ionel Moţa, în calitatea sa de procuror, devine sever. Işi face datoria de magistrat cu o logică uimitoare. Blând, binevoitor spre a nu jigni pe nimeni, pune concluzii:

„Atât Părintele Dumitrescu, cât şi Alecu cu Totu, nu pot să-şi atribuie numele de şefi a anumitor „Echipe a Morţii", deoarece, din echipele ce au format fiecare, nu a murit niciunul; cel mult dacă sunt prin închisori. Adevărata

Echipă a Morţii este aceasta ce merge în Spania pe care am onoarea s'o conduc. Această echipă este sortită să moară şi să învingă. Ea trebuie să dea cea mai mare jertfă şi poate puţini, unul sau doi, se vor mai înapoia în ţară, purtând sicriile cu cei morţi pentru Hristos".

Domnul General având în vedere concluziile puse, întăreşte pe Ionel Moţa ca şef al adevăratei „Echipe a Morţii", adăogând :

„Simt, mă doare inima şi vă plâng, dar nu vă veţi mai înapoia în ţară niciunul. Va trebui să vă strâng ciolanele după cine ştie ce locuri de pe pământul Spaniei şi să le duc ca moaşte în România. Să dea Dumnezeu să nu fie aşa".

Faţa lui Ionel Moţa se iluminează zâmbitor. Vasile Marin e mulţumit.

Procesul a început vesel şi s'a terminat trist.

Las însemnările zi de zi, de pe bordul vaporului şi în câteva şire voiu arăta în ordinea întâmplărilor, ce mi-a atras atenţia mai mult.

Grupul nostru de legionari în verde, a atras privirile tuturor asupra noastră şi aceasta ne impune să fim cât mai corecţi în atitudine şi mişcări. Dăm destulă probă de disciplină şi de ordine. Suntem stimaţi şi chiar iubiţi. Tot personalul vaporului este extrem de politicos şi ne servesc mâncărurile cele mai bune.

Eşim din când în când pe puntea vasului, ne fotografiem, cântăm marşuri legionare, scriem pe acasă ilustrate şi scrisori semnate de toţi, Căpitanului totdeauna gânduri bune şi duioşenie celor dragi.

Un număr de senzaţie şi atracţie, este mereu apariţia mea şi a lui Bănică. Sunt cel mai scund, Bănică cel mai înalt şi purtăm amândoi barbă în mărime proporţională cu noi.

Ionel Moţa şi Vasile Marin se silesc să scrie cât mai multe articole de ziare şi impresiile din călătorie.

In câteva rânduri i-am găsit pe amândoi pe bordul vaporului, privind imensitatea apei şi jocul valurilor.

Vasile Marin, o fire de poiet visător, cânta la urechea lui Moţa : „Sunt ultimii bani pe care îi am în pungă...

Văzut-ai vreodată marea lină ?
In ea plutesc mii de scântei
La fel sunt şi ochii ei...

Ii plăcea lui Moţa şi probabil amândoi se gândeau la soţiile lor dragi.

Luni dimineaţa, 30 Noembrie, suntem anunţaţi să mai dăm ceasul încă cu o jumătate de oră înapoi.

Cerul este acoperit cu nori, ceaţă, bate vânt rece şi vaporul nostru a început să salte binişor, din cauza valurilor. Simţim ameţeli. Pe nesimţite dispare câte unul, merge în cabină şi se culcă. Mai întâi Totu, apoi Alecu şi pe urmă Clime, care în adevăr a început să sufere de : „rău de mare".

Fiind cu mine în cabină, îi recomand să nu se mai scoale. Acolo îi servesc eu masa peste zi şi a doua zi. Şi ceilalţi sunt galbeni la faţă. Mai bine se simte Domnul General.

Pe la ora 4 după amiază fiind anunţat un ceai dansant, dorim să vedem şi noi cum petrec călătorii ; dar nu am putut rămâne mult, căci a început fur-

tună. Vaporul se clatină lovit de valuri, se saltă, coboară, se apleacă la stânga, la dreapta, înainte, înapoi (tangaj). Privim afară şi ni se pare că plutim pe crestele unor munţi, aci adâncindu-ne în prăpastie, aci urcându-ne pe vârf. Se aud trosnituri în interiorul vasului. Ne-am retras în cabine şi cercetam fiecare pluta de salvare şi căutam după indicaţiile din cabine, bărcile de salvare. Neobişnuinţa noastră cu valurile şi răul de mare, ne făcea să ne pierdem încrederea în vapor, că prea făcea jocul mării.

Am stat lungiţi pe paturi şi unii au refuzat şi masa.

A doua zi cerul s'a limpezit, valurile s'au potolit, afară e soare, cald şi frumos. Pe la ora 12 trecem de capul Coruna şi plutim pe coasta de Apus a Spaniei. Suntem de mult în Oceanul Atlantic. Intâlnim în cale o mulţime de vapoare. Ne uităm cu benoclu şi vrem să distingem după steagurile ce poartă de ce naţionalitate sunt. Vase de călători, de comerţ, de războiu ; unele mici, altele mult mai mari ca al nostru ; germane, franceze, engleze mai multe, portugheze înfloresc apa oceanului. Cele mai mari, fac drumul între cele două lumi, cele două continente Europa şi America. Privim cu mirare cârdul de pescăruşi, ce urmăreşte gălăgios vaporul nostru, în trecerea lor de a se apleca pe apă, spre a culege hrană din ceace aruncă vaporul şi dunga lină de apă ce rămâne în urmă din mersul vaporului.

Toate acestea ne-au dispus şi aproape toată după amiaza, admirăm întinsul nesfârşit al apei şi cântăm cântecele noastre legionare, cu gândul la ţărmuri noui şi la viaţa ce ne aşteaptă. Numai Clime e în cabină şi puţin restabilit, se odihneşte şi învaţă limba Spaniolă. Către seară suntem invitaţi să facem baie, special pregătită pentru noi, pentrucă a doua zi la orele 12 debarcăm la Lisabona.

Ne-am sculat de dimineaţă cu prima grijă, aranjarea bagajelor, apoi veseli şi nerăbdători de a păşi mai degrabă pe uscat şi pe pământ necunoscut nouă decât din cetit, aşteptăm afară pe bord. Mergem dealungul coastei Portugaliei şi în apropiere de ţărm. Distingem chiar cu ochii liberi pământul. E un soare frumos şi aşa de cald !... Pasările s'au înmulţit. Un nor întreg ne urmăresc în joc nebunatic cu aripile sclipind în bătaia soarelui. In zborul de întrecere, te asurzesc cu ţipetele lor ascuţite.

Clime, a părăsit patul pe care îl pironise răul de mare şi vine să se mire împreună cu noi de acrobaţiile delfinilor ce-i observase încă prin fereastra cabinei sale. Un joc sprinten, cu salturi în aer, alergări nebune, unul peste altul, asemănător cu al morselor din grădina zoologică a Berlinului.

Pe apă, mulţime de vapoare, bărci cu motor şi simple. Totul e numai viaţă, numai veselie ce influenţează şi asupra noastră şi cântăm, cântăm din tot sufletul nostru... cu dor de altă viaţă în viitor...

Dealungul coastei Portugheze apar din ce în ce mai dese casele. Sunt oraşe şi cetăţi clădite pe vremuri, al căror alb porţelanic, răsfrânge razele soarelui în luciul apei. Vedem clar munţii stâncoşi, grădini verzi, măslini, palmieri... trăim în altă lume.

Spania şi Portugalia, bogate în cetăţi şi oraşe depe vremea Romanilor,

cu arhitectura şi muzeele ce pun la dispoziţia curiozităţii privirii, obiectele de artă cele mai vechi, ne măreşte setea de a le vedea în grabă.

Benoclul Domnului General, trece din mână în mână şi ne satisface puţin nerăbdarea.

Vaporul nostru ocoleşte la stânga şi intră în gura larg deschisă a râului Tage. Se vede portul şi oraşul Lisabona. Muzica depe vapor intonează un marş de sosire difuzat prin megafoane, în al cărui ritm, „Monte Olivia" ne poartă molatic încet, lin, în ciuda noastră şi ca un fulg se apropie uşor de locul coborârii noastre.

Două hidroavioane, caşi cum ar fi eşit în întâmpinarea noastră, zboară pe lângă noi, aci lăsându-se pe apă, aci înălţându-se şi întovărăşindu-ne până la ancorarea în port.

Lisabona se întinde mândră pe coline stâncoase şi văi. Luceşte în lumina soarelui, de parcă ar fi haina albă a sărbătorilor de Primăvară. Portul, destul de mare, adăposteşte atâtea vase, că-ţi face impresia unui oraş pe apă. Ne-am oprit încet de tot, nesimţit de încet şi am ancorat la ţărm.

Ni s'au ridicat paşapoartele pentru viză şi am fost invitaţi să aşteptăm, în salonul vaporului, unde va sosi Ministrul Spaniei din Portugalia.

Un domn, fără ţinută, îmbrăcat simplu cu o şapcă pe cap, însoţit de secretarul său, un tânăr vioiu, îşi face apariţia. Statura potrivită, serios, cam la 40 de ani se recomandă: „Ministrul Spaniei", spunând: „eraţi aşteptaţi". Se prezintă Domnul General şi toţi ceilalţi, apoi repede imprieteniţi, caşi cum ne-am fi cunoscut de zeci de ani, cu paşapoartele vizate, ne coborâm în port salutaţi cu privirea zâmbitoare a întregului personal al vaporului şi după o sumară şi politicoasă percheziţie a bagajelor, cu trei automobile, peste un pod ce se ridica făcând posibilă trecerea vapoarelor pe un canal al Tagelui, am părăsit „Monte Olivia" bucurându-ne de priveliştea ce ne dădea Lisabona. Am fost conduşi la hotelul „Florida". In oraş sunt arborate steagurile: Portughez Spaniol naţionalist, Italian, German... tresărim de bucurie! Portugalia este naţionalistă!...

Trăiască Portugalia naţionalistă!

Pr. I. DUMITRESCU-BORŞA

CODRUL

Luminate codru frate
Ne jelim de direptate.
Te vedem îngînduraţi
Şi de noi înstreinaţi,
Brazii nu te mai umbresc
Ulmii nu te mai păzesc.
Culmile ţi's pustiite
Şi potecile zărite.
Soarele te pîrjoleşte
Vîntu'n coaste te izbeşte.
Şi izvoarele ne seacă
Şi ni-i inima sireacă.
— «Voinicel cu ţundră creaţă
Simbriaş de dimineaţă,
Ştii tu oare, ori nu ştii
Că de pe la Sîn-Mării
Mi's frunzele brumării
Şi potecile pustii?
De cînd voi m'aţi părăsit
Ochiu strein m'a solomnit.
M'aş scula pe l'asfinţit,
Dar mi-i trupul biruit.
M'aş scula pe la 'nserat
Dar mi-i braţul fărmecat.
N'aud frunzele sunînd

Feciorașii hăulind
Și nici doină de fîrtați
Numai vorbă de argați,
Mai vin noaptea coborînd
Tîrgoveți cu moartea 'n gînd
Impărțind topoarele
Pe toate ponoarele.
Și-auzi ferăstraiele
Pe toate păraiele.
Și vezi brazi îngenunchiați
Pe sub glezne retezați,
Și vezi fagi cu fruntea 'n soare
Abătuți pe în serare.
Mîndru trup de păltinaș
Marfă bună de oraș.
Și cum gem și se clătesc
Numai morții se trezesc.
Mai de sus dela Orhei
Mi-aud Moldovenii mei
Răsărind pela răscruci,
Dar li-i mersul de năluci
Și li-i flinta de haiduci.
Pașii lor înrourați
Calcă vremuri de argați.
Intr'un veac moldovenesc
Mă împlînt adînc și cresc.
Oamenii să nu-mi mai știe
Brazii înalți de veșnicie.
Dușmanii să nu-mi trezească
Umbra mea împărătească
Peste gloata pămîntească.

IULIAN VESPER.

DUPA UN VEAC DE TEATRU ROMANESC

Anarhia, materialismul, stările de putrefacție care au cuprins întreaga psihologie a orășeanului, lipsa unei directive sănătoase care nu poate veni decât din idealismul unui spirit rector, treptele decăzute ale unei societăți, pe care poftele destrăbălării urcă și coboară în voie, se oglindesc în actuala stagiune de teatru românesc, stagiune caracteristică pentru mulți ani zăpăciți. Teatrul la noi, după Nottara și Gusty, încetează de a mai fi factor cultural, și mai puțin o expresiune artistică. Dacă slujitorii acestei activități ar fi avut idealul inițial al lui *Alexandru N. Suțu Voevod* sau *Ion Heliade Rădulescu*, azi nu ne-am îngădui a scrie în acest fel, ci ne-am fi bucurat seri de-a-rândul cu sufletul și mintea în încăperile de taină ale teatrelor noastre. Dar e nevoie să se spună adevărul, să se știe că cei de azi sunt fără Dumnezeu, că nu iubesc și nu respectă ce a fost și ce trebue să fie arta dramatică românească.

In pitacul său domnesc din 8 Noembrie 1819 Suțu Voevod scria: „...Așezarea de teatre publice, după multele cercetări și considerări politice, s'a constatat că e lucru foarte folositor pentru nație, căci teatrul izbutește să înlăture faptele rele. Reprezentarea dramelor s'a dovedit că este școala bunelor năravuri, cu atât mai ageră și puternică, cu cât are în vedere înlăturarea relelor și triumful virtuții, arătându-ne ce să alegem dintre vițiu și virtute. ...Astfel este *Teatrus*, când alegerea dramelor se face cu îngrijire. El împlinește în adevăr neajunsurile legii, care singură nu poate înlătura orice făptuire rea, nici poate singură face desăvârșită educațiunea omului. Când însă e rău făcută alegerea pieselor, ele aduc vătămare legilor, devin școală de rele năravuri și de stricăciune, ele pângăresc năravurile cetățenilor. Așa dar, fiindcă se poate întâmpla ca să pătrundă vreodată în teatrul din București învățături dăunătoare..." [1]).

In preajma înființării Teatrului Național, Ion Heliade Rădulescu scria într'un articol din „Curierul Romănesc": „Cea mai mare parte din boeri și alți cetățeni pătrunși de adevărul cel dovedit de atâtea veacuri, că teatrul însoțit cu învățătură publică este cel mai deadreptul și sigur mijloc de a dărăpăna obiceiurile cele urîte și a forma gustul unei nații, toți într'o pornire și într'un cuget prin toate clasele au început a-și arăta dorința cea mare, a se chibzui mijloacele spre a putea cu vremea a se dobândi un teatru național".

1) Acest pitac domnesc e scris la numirea marelui spătar Iacovachi Rizo ca efor «care să privegheze și să controleze alegerea pieselor».

*

Oricât de naive sunt gândurile deschizătorilor de drumuri, ele au însă bunul simț și sănătatea minții. Bunele intenții sunt zădărnicite; prin teatrul românesc trece un geniu rău. Iată cum înainte de 1850 *Vasile Alecsandri* descrie spectacolul de teatru în acea vreme: „Jocul actorilor este în gradul cel mai înapoiat, în cât ori ce piesă, bună sau rea, spirituală sau proastă, are aceeași soartă: ea e măcelărită fără milă! Comediile cele mai fine sunt schimbate în bufonării ordinare și dramele în bufonării lugubre; într'un cuvînt teatrul nostru nu e decît o păpușerie pretențioasă. Și în adevăr nici că poate să fie altfel, când amatorii ce se urcă pe scenă, sunt lipsiți de orice cunoștință despre arta dramatică, de orice educație pregătitoare pentru cariera de artist".

Lipsa de pregătire a elementelor este înlăturată mai târziu prin generația Constantin Demetriade, Mihail Pascaly, Grigore Manolescu, Aristizza Romanescu, Constantin Nottara care prin râvna lor au dăruit artei dramatice românești încercări de stil; prin meritul acestora și al regisorului Paul Gusty a mai crescut o generație dar care e îndrumată greșit de Alexandru Davila spre naturalism; astfel că astăzi ne găsim ca înainte de 1850, așa cum se afla teatrul despre care vorbește Vasile Alecsandri. Actorii de azi nu au o educație serioasă, care nu poate exista fără clasicism, fără sunetul versului românesc și fără studiul psihologiei românului. Până azi nu s'a desăvârșit tehnica actorului român în care joacă rolul principal calitățile, intensitățile și rostul ascuns al limbii românești.

Ingropați în vraful de traduceri proaste, în piese românești mediocre, în imitațiile atâtor feluri de a juca pe scenă, actorul român nu-și dă încă seama că ceeace face forța artei sale este limba, frumusețile limbii românești. Sunt taine între vocalele și consoanele limbii române care exclud imitația altor feluri de a spune, taine care trebuiesc desvăluite de actori. Aci stă vraja și prestigiul unei scene și al unei educațiuni care lipsește astăzi. E mai urîtă decât cea depe stradă româneasca vorbită azi pe scenă.

Nu sunt și azi valabile rândurile dela 1846 ale lui *Alecu Russo?* „Acia care s'au alunecat pe calea Teatrului național, nici odată n'au avut gînd să scrie pentru a-și face un nume seau pentru a se da publicului drept autori, ei sînt simpli iubitori de falã romînească, socotindu-se ca niște salahori chiemați a rădica o zidire... arhitecții vor veni mai tîrziu, dacă criticii nu-i vor spărie cumva... silindu-se a da o mică direcție deșteptării publicului și acelora care au gînd, talent și vreme de a scri... Scopul lor este de a întroduce pe sțena națională naționalitate, dramă și comedii îmbrăcate în caracterul pământului, vorbind cum vorbim cu toții cînd sîntem între noi, *fieste-care după treapta lui*, iar nu Nemți, Franțuji îmbrăcați în haine moldovenești și mîrîind o limbă care nu-i nici a lor, nici a noastră" [2]).

Am îndrăznit să cităm toate aceste rânduri din trecut, cu care să ne dăm seama cât de cât de origina crizei scenice de azi, cauză capitală pentru faza actuală a activității teatrale dela noi, e lipsa unei metode de educație a actorului, disciplină care este punct de plecare în desvoltarea artei dramatice. Plămădirea unui actor care să funcționeze just pe claviatura tuturor gândurilor, sentimentelor și aspectelor fizice, este realizarea de căpetenie a activității teatrale, motor principal în interesul artei dramatice.

2) «Critica Criticii» în Albina Românească, 1847, 14 Februarie, pag. 49—52.

Școala de actori numită azi *Academia de Artă Dramatică* este o rușine. Așa cum se înfățișează în zilele noastre credem că nu a putut corespunde nicicând nevoilor teatrului. Se mai poate concepe azi un așezământ de instrucție publică cu următorul program: cinci clase de declamație și un curs de istoria literaturii dramatice? Un elev este dator să facă parte dintr'o clasă condusă de un actor sau actriță și să frequenteze cursul de literatură. Actorul sau actrița-profesor îl învață pe elev 3 ani de zile maximum cinci poezii și lucrează câteva scene ca: „Indrăgostita" de Porto-Riche și „Intimități" de Noel Coward. Ne putem da seama ce rezultă din această jalnică instrucțiune pe care o capătă un elev ca să ajungă apt de a desăvârși cu ființa lui o operă literară!

Cred că această știință a absolventului Academiei De Artă Dramatică din București nu dă dreptul nici măcar la reducerea stagiului militar. Câteva poezii se pot învăța și la grădina de copii! Ca să se știe cu cât suflet deschis actorii-profesori își instruesc naivii cari se încumetă să intre în această fenomenală Academie îmi voiu reaminti o replică dată unui elev. Era într'o vreme când veneau multe trupe străine în București. Una din ele a avut un meritat succes. Era o parte din marele ansamblu al lui Stanislavsky, formată din emigranți stabiliți la Praga. Jucau minunat Gogol și un Dostoewsky: Frații Karamazoff. Un actor-profesor fusese la aceste spectacole și vorbea cu admirație în clasă. La un moment dat spunea: „Am învățat și eu o taină extraordinară dela ei!"

— „Ce? Spuneți-ne, vă rugăm!" întrebau bieții elevi dornici de a afla măcar o învățătură nouă. „Nu pot să spun, asta o păstrez pentru mine!" Din acest răspuns caracteristic se poate afla ce se dăruește în studiul acestei Academii.

Școala Filarmonică, întâia școală de artă dramatică înființată de Ion Heliade Rădulescu acum un veac era cu mult superioară celei de azi. Iată organizarea acestei modeste școli:

Ion Eliade: Director și cassier, predă literatura și mitologia.
C. Aristia: mimica și declamațiunea.
Costache Michalache: limba română.
Bongianini, apoi Conti: muzica vocală.
Schlaf: piano.
Duport: danțul și scrima.
Winterhalder: secretar-bibliotecar: istoria artelor.

Este azi școala noastră organizată ca cea de acum o sută de ani? Au simțit nevoia oamenii de atunci să aibe cursuri de mitologie, istoria artelor, mimică, limba română, muzică vocală, piano, de dans și scrimă. Necesitatea acestor cursuri este strigătoare la cer. Nu se poate închipui studiul artei dramatice fără aceste cunoștințe. Ele modulează trupul și sufletul celui care va dărui din bogația harului său atâtor oameni. *Aristia* știa că unui actor îi trebue cunoștința desăvârșită a tuturor aptitudinilor histrionului. Mai târziu știa *Ștefan Velescu*, un alt bun profesor din trecut, ale cărui note se găsesc în primii ani ai revistei *Literatorul*, că un actor învață să respire și să vorbească lămurit, o știință complicată și anevoe de obținut.

Față de starea primitivă a învățăturii actorului nostru se poate reacționa prin înființarea unei școli de Stat înjghebate după nevoile de azi. Astfel vom înlătura incapacitatea actorului român de a juca repertoriul clasic, vom nuanța expresia lui artistică, vom plămădi printr'o severă disciplină a instrucțiunii înalte, pe care el trebue s'o capete, un om nou capabil să pătrundă sferele cele mai înalte ale gândului și simțirii, ca de acolo să ne coboare cu darul său bucuriile eterne ale substanței. Actorul este cel care sintetizează o societatea omenească: el poate fi expresia și simbolul unei alcătuiri omenești. Actorii să aibe conștiința că sunt *eroi*. Ca să ajungi erou trebue să lucrezi greu și să știi, ce nu știu oamenii. O metodă în educația actorului va trebui să urmeze sistemul german și cel rusesc care se reduc la acelaș plan de studii aplicat doar cu diferențe temperamentale. Actorului român și celui italian nu i se poate constrânge prin caracterele disciplinei severe germane fantezia, libertățile și imaginația bogată, acestui actor i se va da totul ca să-și amplifice libertățile, dar să-și cunoască stilul.

Alcătuind aici un program care să cuprindă o înșirare completă a tehnicii pe care trebue s'o parcurgă un student pentru a fi în stare să se urce pe scenă, muncă de o severitate și de o complexitate nebănuită, noi nu așteptăm să fim înțeleși de cei în drept s'o realizeze, ci semnalăm o alarmă. Cei care sunt mulțumiți cu actuala stare de lucruri, care fac greșite înjghebări de Conservatoare particulare de modelul Academiei de Stat, care doresc să cunoască metoda și cu aceasta arta vor înțelege poate dece este o nevoe imperioasă adoptarea unei reforme demult încercată în diferite centre.

Studiul va cuprinde trei ani, nouă luni de studii pe an, cinci ore de cursuri pe zi. Programul de lucru are o parte teoretică și cea mai mare parte practică. Orele de cursuri vor avea câte zece minute pauză între ele. Materiile sunt împărțite în felul următor:

1. Tehnica jocului.
2. Tehnica vocii și tehnica aparatului bucal și de respirație.
3. Cultura fizică.
4. Dans și acrobație.
5. Muzica (voce și instrument).
6. Istoria artelor; istoria costumului; istoria teatrului.
7. Istoria literaturii dramatice universale.
8. Istoria literaturii dramatice naționale.
9. Poetica.
10. Psihologia.
11. Grimă.
12. Muncă practică în ansamblu.

Această împărțire generală a materiilor formează douăsprezece catedre. Catedrele: 1. Tehnica jocului; 2. Fixarea vocii și tehnica aparatului bucal și de respirație; 4. Dans și acrobație; 5 Muzică; 12. Munca practică în ansamblu se vor putea subîmpărți în maximum trei clase deținute de asistenți ai titularului catedrei; materia va putea fi astfel practicată de studenți cu mai mult folos de oarece se va experimenta direct pe student.

Să indicăm ce anume predă fiecare catedră.

1. TEHNICA JOCULUI.

a. Fundamentele artei actorului.
b. Observația și atenția.
c. Memoria.
d. Improvizația.
e. Mimica.
f. Pantomima.
g. Jocul cu obiecte neinsuflețite.
h. Munca rolului.
j. Munca pe fragmente de rol.
i. Imaginea scenică.
k. Jocul scenic sintetizat și analizat.
l. Cum au lucrat diferiți actori mari.

2. TEHNICA VOCII, APARATULUI BUCAL ȘI DE RESPIRAȚIE.

a. *Vocea*: defectele vocii.
b. Ce înseamnează a fixa vocea.
c. Formarea glasului.
d. Legătura dintre respirație și sunet.
e. Emisiunea regulată a sunetelor.
f. Rezonanțe.
g. Registre.
h. Sunet emis în mulțime.
i. Exerciții după cele șease registre de ton.

a. *Aparatul Bucal*: gimnastica buzelor și limbii.
b. Vocalele și fiziologia lor.
c. Tehnica articulației.
d. Accentuarea vocalelor.
e. Consoanele și fiziologia lor.
f. Spiritul consoanelor și vocalelor.
g. Orthoepia.
h. Pronunțarea vocalelor.
j. „ consoanelor.
i. Particularitățile pronunțării.
l. Accentul.
m. Dialectele: ardelean, oltenesc, moldovenesc, muntenesc.

a. *Respirația*: mecanismul respirației.
b. Tipuri de respirație.
c. Respirația mixtă și cea diafragmică.
d. Gimnastica respirației.

3. CULTURA FIZICĂ.

a. Tipuri de frumuseţe fizică.
b. Gimnastică suedeză.
c. Atletism uşor.
d. Box, luptă.
e. Scrimă.
f. Jocuri în ansamblu.
g. Antrenament de circ.
h. Legătura dintre actul gimnastic şi muzică.
j. Ski.
i. Călărie.
k. Inot.
l. Concursuri.
m. Cunoaşterea tuturor stărilor fizice.

4. DANS ŞI ACROBAŢIE.

a. Elementele Dansului.
b. Ritmurile.
c. Dans de caracter.
d. Dansuri uşoare.
e. Acrobaţie uşoară.
f. Posibilităţile de echilibru ale corpului.
g. Acrobaţii speciale după aptitudini.
h. Cunoaşterea tuturor stărilor fizice frumoase.

5. MUZICA.

a. Teoria.
b. Sunet, note.
c. Game şi intervale.
d. Ritmuri.
e. Deosebirea dintre muzica gregoriană şi cea modernă.
f. Piano.
g. Cântec cu intervale simple.
h. Fragmente muzicale.
j. Scrierea notelor.
i. Acorduri.
j. Coruri.
m. Specializare la instrumente după aptitudini. (Rămâne să fie continuat de student după absolvenţă).
n. Frequentarea concertelor simfonice.
o. „ operelor muzicale.
p. „ concertelor bisericeşti.

6. ISTORIA ARTELOR: ISTORIA COSTUMULUI ŞI ISTORIA TEATRULUI.

a. Artele plastice; sculptura; pictura.
b. Arhitectura.
c. Etapele istoriei artelor după civilizaţii.
d. Stilul; stilurile.
e. Costumul; costumele în diferite epoci.
f. Legătura dintre costum şi spiritul epocii.
g. Teatrul.
h. Istoria teatrului.
j. Teatrul primitiv şi commedia dell'arte.
i. Teatrul realist.
k. Teatrul naturalist.
l. Teatrul romantic.
m. Teatrul antic.

7. ISTORIA LITERATURII DRAMATICE UNIVERSALE.

a. India, China, Japonia.
b. Egiptul.
c. Homer, Eshil, Sofocle, Euripid, Aristofan.
d. Drama medievală.
e. Commedia dell'arte.
f. Shakespeare; Calderon.
g. Corneille; Racine, Molière.
h. Schiller; Goethe.
j. Secolul XIX lea.
i. Secolul XX-lea.
k. Cuvântul în drama literară.
l. Dialogul dramatic.
m. Schema dramatică.

8. ISTORIA LITERATURII DRAMATICE NAŢIONALE.

a. Folklorul dramatic.
b. Alecsandri, Costache Caragiale, Facca, etc.
c. Comedii şi tragedii traduse şi jucate în secolul XIX.
d. Hajdeu, Depărăţeanu, Macedonski.
e. Ion Luca Caragiale.
f. Davila, Delavrancea, etc.
g. Literatura dramatică actuală.

9. POETICA.

a. Elemente de Poetică.
b. Versul (istoric, ritmic, spiritual).

c. Istoria Poeticei.
d. Valoarea poetică în celelalte limbi.
e. Valoarea poetică în limba românească.
f. Poetica lui Neculce, Dosoftei, Miron Costin.
g. Poetica lui Alecsandri.
h. Poetica lui Eminescu.
j. Poetica lui Alexandru Odobescu.
i. Poetica scrisului românesc între 1890—1914.
k. Poetica scrisului românesc între 1914—1940.
l. Limba românească.

10. PSIHOLOGIA.

a. Psihologie generală.
b. Actul psihologic al actorului.
c. Tipuri de psihologie actoricească.
d. Psihologia personajului.
e. Psihologia interpretului.
f. Psihologia eroului; psihologia sfântului.
g. Imbinarea psihologiei personajului cu a interpretului.
h. Creația actorului din punct de vedere psihologic.
j. Cunoașterea tuturor stărilor psihice.

11. GRIMĂ.

a. Masca.
b. Anatomia craniului.
c. Mimica feții și grima.
d. Elemente complete de grimă.
e. Valorile liniilor, petelor de culoare și volumelor în mască.
f. Peruca.
g. Aplicații.

12. MUNCA PRACTICĂ IN ANSAMBLU

a. Tehnica lăuntrică (exerciții de precizare a expresiei artistice și de întărire spirituală).
b. Textele pe care se va lucra vor fi numai din Eshil, Sofocle, Aristofan, Shakespeare, Calderon, Corneille, Racine, Molière, Schiller, Goethe.
c. Se vor alcătui texte scheme pentru improvizații din Alecsandri, Caragiale, Davila, etc. și din romane românești.
d. Un student este obligat să aibe 12 roluri complete în repertoriul său.
e. Se vor înscena câte șease piese anual utilizându-se studenți din anul II și III.
f. Nouă din cele douăsprezece roluri ale studentului vor fi din repertoriul dramatic universal, trei din repertoriul românesc.
g. Textele vor fi jucate fără sufleur.

Acest program de lucru este suficient pentru orientarea tânărului în cariera aleasă; el este dator să revină zilnic în cursul carierii sale la studiul său, ca un virtuoz la exercițiul zilnic la pian sau vioară, pentru a păstra agilitățile în toată desfășurarea sa scenică.

Alcătuind această școală după modele de tradiție experimentate cu rezultate perfecte, ne-am propus să plămădim perspectiva unei vieți spirituale actorului român, viață care să impună scenelor românești idealul, care să îndrumeze societatea noastră spre o cât mai ridicată nivelare, scop pentru care arta dramatică este creată.

Poetul Ioan Văcărescu la deschiderea Teatrului în București la 1819 a scris un prolog în versuri intitulat *Saturn* [4]). Reamintim din el următoarele:

V'am dat teatru, vi-l păstrați
Ca un lăcaș de muse,
Cu el curînd veți fi vestiți,
Prin vești departe duse!

In el năravuri îndreptați,
Dați ascuțiri la minte;
Podoabe *limbii voastre* dați
Cu *românești cuvinte!*

HAIG ACTERIAN.

4) Acest prim spectacol a avut loc cu *Hecuba* de Euripid în traducerea lui A. Nănescu. Rolul Hecubei era jucat de Ioan Heliade Rădulescu.

ȘTIINȚĂ ȘI FILOSOFIE

ATLASUL LINGVISTIC AL ROMANIEI. Profesorul Sextil Pușcariu — care a fost atât de drept și de sărbătorește omagiat de itelectualitatea unanimă a Țării — a ținut să-și însemne frumosul popas al unei neîntrerupte activități de 35 de ani, adesea conducătoare pe ogoarele aspre și glorioase ale filologiei românești, așa cum numai omul de știință și de conștiință ce este d-sa o putea face: *dăruind*. Prin fapta sa, acelaș an care a strâns mărturiile recunoștinței obștești pentru munca profesorului clujan — profesorul cernăuțean de odinioară și îndrăgostitul de totdeauna de frumusețile limbii și sufletului românesc —, va vedea și apariția, la Brașov, a primului din cele zece volume ale monumentalului *Atlas lingvistic* român.

Acestei apariții nu-i putem sublinia îndeajuns însemnătatea covârșitoare, atât pentru pasul înainte pe care îl înfățișează în adâncirea cunoașterii de noi înșine, cât și pentru interesul pur științific în cadrele largi ale filologiei romanice.

Urmând Atlasului lingvistic francez — Gilliéren și Edmond la 1902 — și celui italian, cu o tehnică mai înaintată și cu o perspectivă științifică lărgită progresiv de atunci încoace, el este rodul unei tăcute munci de benedictini. Insemnăm în primul rând contribuțiile hotărîtoare ale d-lor prof. Em. Petrovici și Sever Pop, cari în trei sute și optzeci de sate au strâns un material de peste un milion de răspunsuri pentru urmărirea celor 7000 de cuvinte ale Atlasului. Rădăcinile lucrării se ridică însă cu mai mulți ani în urmă din fundațiile însăși ale acelui admirabil institut universitar care e *Muzeul Limbii române* din Cluj și unde se elaborează, tot sub conducerea prof. Pușcariu, *Marele Dicționar al limbii române*.

Dicționar și *Atlas* sunt cele două mari lucrări de căpetenie pentru cunoașterea unei limbi — pietrele unghiulare ale întregei sale științe. Punctele lor de vedere se completează, cel dintâiu urmărind repertoriul verbal al limbei, pe care îl fixează în valorile socotite tipice, oarecum în adâncime; în filiația formelor și a semnificațiilor din sâmburele lor străvechiu; cel de al doilea, îndrumând cercetarea în suprafață, urmărește cuvintele în răspândirea lor actuală, din cuprinsul teritorial al limbii, și în variațiile lor dialectale. El poartă astfel icoana bogăției reale a limbii vii.

Din rândurile prospectului care premerge publicării, din cele câteva hărți comunicate cu titlu exemplar, ca și din conferințele și din prezentarea academică a d-lui prof. Pușcariu, reprodusă apoi în *Revue de Transylvanie* (III, 1), se poate întrevedea orizontul larg pe care îl deschide Atlasul limbii noastre. Științific el introduce dimensiunea spațială a cuvântului. Există o valoare de circulație ca extensiune a cuvântului — după cum există și o valoare de circulație ca frecvență în vorbire, subliniată odinioară de Hașdeu — și această valoare de circulație teritorială, care poate fi perfect delimitată, este parte a vieții unui cuvânt. Tot odată fixând fiecăruia din cuvinte limitele variațiilor — fonetice, corespondente, etc. — cari stau asemenea unui roiu în jurul valorii medii — Atlasul

ajunge să le circumscrie viața *reală* în cuprinsul limbii. Cuvântul nu este numai una din variații — aceea care s'a impus în limba literară — ci totalul lor. Aceasta dă o nouă perspectivă. Și dacă prof. Pușcariu are dreptate să noteze că grija tipicului, în studiul limbii, nu trebue să țină în umbră interesul pentru nuanță, rămâne să adăogăm că multă vreme mărginirea la valorile medii a scăzut în cercetare însăși făptura graiului.

Dimensiunea spațială a limbii pe care o prinde Atlasul lingvistic e dimensiune socială și spre lumea vieții sociale deschide el cele mai interesante perspective. Prin legătura prin care graiul o susține cu grupul de oameni și cu traiul lor, urmărirea geografică a aceluia e un prim pas spre determinarea marilor regiuni de viață autohtonă. Atlasul lingvistic introduce astfel la o geografie spirituală a Țării, chemând o completare etnografică. E interesantă din acest punct de vedere confirmarea pe care hărțile graiului o aduc susținerilor noastre mai vechi privitoare la caracterul neunitar și strein determinat al Ardealului. Varietățile graiului nostru se găsesc aproape toate aci, trecând însă deoparte și de alta, în Moldova și Muntenia, unde determină provincii lingvistice deosebite. «La Transylvanie ne forme pas un territoire homogene au point de vue linguistique et.. il n'existe pas de dialecte ou de sous dialecte transylvain proprement dit». — spune prof. Pușcariu (Rev. de Tr. III, 1 pg. 21 cf. și R. de Tr. 1, 2).

Plecând de aci, prin elementele mai largi de comparație pe cari le oferă, A. L. poate arunca lumină, dincolo de hotărnicirea regiunilor actuale, asupra curentelor de influență — direcție și sens — ce au străbătut prin vremuri teritoriul daco-roman și chiar asupra mișcărilor mai adânci de populație pe care uneori le postulează. Așa direcția Maramurăș-Moldova-Vadul Nistrului și în general mișcarea populației românești dela Apus și Miază-Noapte spre Răsărit și Miază-Zi. In privința aceasta ariile de răspândire ale diferitelor forme verbale pot lua și înțelesul de stratificare cronologică, insulele unor forme arhaice transparând de sub valul verbal relativ mai recent. (Cf. harta Nr. 1: arină). Tot aci și teoria ariilor laterale în raport cu un anumit teritoriu ca fiind mai conservatoare de elemente vechi.

Cercetarea lingvistică a Atlasului ajunge aci să întâlnească investigația istorică și să o ajute în luminarea epocelor mai îndepărtate și mai obscure ale neamului nostru.

Cele mai vechi forme lingvistice pierdute în majoritatea teritoriului daco-roman, A. L. ni le arată subsistând încă în regiunile nordice și nord-vestice ale Țării (cf. hărțile nr. 154 — pedestru —, 268 — Sânicoară —, 840 — aiu —, 1456 etc.). El poate aduce astfel — dacă ar mai fi necesar — o nouă probă a continuității Românilor în țările carpatice, dealungul Evului mediu.

Asupra concluziilor bogate pe care le va putea aduce citirea hărților graiului, vom reveni pe măsura publicării lor. Subliniem aci doar interesul lor excepțional pentru cultura noastră și admirabila muncă a autorilor.

Ion I. Ionică.

C. C. GIURESCU: ISTORIA ROMANILOR. — In vremea din urmă cercetările asupra trecutului nostru apar mereu sporite prin talentele și energiile tinere cari se dedică acestor cercetări. Lucrările mai întinse cu năzuința de a prezenta trecutul românesc într'o vedere unitară, sintetică, nu lipsesc. Intre acestea se înscrie și Istoria Românilor de d-l C. C. Giurescu, profesor la Facultatea de litere din București.

Lipsa unei astfel de lucrări se făcea tot mai simțită în vremea din urmă. Publicul nostru avea la îndemână (dacă se poate spune având-se în vedere prețul) monumentala operă a lui A. D. Xenopol în 14 volume, operă care însemnă o dată în istoriografia românească. După trecere de ani însă, prin cercetări speciale numeroase, prin punerea în valoare a unor noui documente, opera lui Xenopol începuse să aibă lipsuri tot mai pronunțate; ceeace însemna de fapt că se învechise. Se cerea deci o nouă lucrare de sinteză în care toate datele noi să

poată fi folosite. Această grea încercare a pornit-o d-l prof. Giurescu.

Opera d-sale nu e concepută ca aceea a lui Xenopol, ci mai restrâns, mai concentrat. Ceeace desigur nu înseamnă că isvoarele și materialul pe care l-a întrebuințat nu a fost cu mult mai bogat. Restrânsă a voit să fie realizarea operei.

Până acum au apărut 2 volume, al doilea fiind format la rândul său din două părți. Primul volum cuprinde începuturile vieții românești în Carpați până la consolidarea principatelor prin Alexandru cel Bun și Mircea. Al doilea volum merge mai departe cu expunerea și anume până în veacul al XVII-a, adică până la moartea lui Mihai Viteazul și Ieremia Movilă.

Cuprinsul volumului al doilea este mai desvoltat. E și explicabil dealtfel pentrucă intrăm într'o perioadă de certitudini. Faptele pot fi mai precis reconstituite, documentarea mai abundentă.

Este demn de remarcat că aci cercetarea este făcută pe două planuri; la fel deci și expunerea. In primul rând sunt reconstituite și descrise evenimentele, iar în al doilea rând așezămintele, expresiuni ale civilizației și culturei vechi de pe aceste locuri. In primul rând deci, perioada aceasta istorică este reconstituită în ce a avut ea dinamic, faptul istoric în sens de «act», iar în al doilea rând aceeaș perioadă în elementele ei statice, faptul istoric ca lucru, ca obiect cristalizat.

Un deosebit interes prezintă aceste expuneri pentru cercetătorii altor ramuri științifice. Înfățișarea vechilor noastre așezăminte religioase, economice, juridice, administrative, arta și literatura vremii, poate aduce contribuții reale sociologiei și etnografiei românești.

In afară de materialul nou și de cetirea lui în înțeles științific, d-l prof. Giurescu mai aduce nou și o *metodă*. D-sa este dintre cercetătorii cari își impun o metodă riguroasă. Sforțările pe care le depune în acest sens sunt mari. Istoria fiind pe deoparte o știință morală, iar pe de alta având și greutăți de a lua contact direct cu câmpul său de cercetare, este ușor supusă greșelii. D-l C. C. Giurescu cere pentru aceasta multă circumspecție, multă muncă chiar. Faptul trebue întâi determinat precis prin cercetări și verificări continue și apoi dat folosinței științifice. Atunci când un fapt istoric nu prezintă suficiente garanții de certitudine și precisie, d-sa îl înfățișează ca atare; nu-i dă nimic din ceea ce nu are el în realitatea sa obiectivă. (v. originea lui Mihai Viteazul, chestiune controversată). Istoricul, pentru d-sa, este un cercetător pozitiv care, oricât de mari ar fi greutățile metodologice decurse din natura științei sale, trebue să se supună regulelor severe ale unei adevărate științe. Indiferent cu cât poate contribui materialul la această precizie, cercetătorul trebue să facă toate sforțările către ea.

D-l C. C. Giurescu este pentru aceasta un îndrăgostit al isvoarelor directe, un neobosit tălmăcitor al documentelor. Opera sa de aci se hrănește și în acest chip crește. In acest fel s'au îndreptat multe greșeli ale trecutului și au sporit cunoștințele sigure.

Istoria, cea mai umană dintre științe, trebue să-și cunoască adevăratele sale chipuri și rosturi în viață.

Ernest Bernea.

LITERATURĂ

PRIMUL PROZATOR LEGIONAR. — Expediția legionară în Spania, pe lângă frumusețea unei jertfe legendare, ne-a desvăluit și un mare talent literar. Până la întoarcerea din această grea încercare, nimeni dintre noi nu se îndoia de însușirile de viteaz ale lui Nicolae Totu. El săvârșise în repetate rânduri fapte bărbate. Statura înaltă și masivă, figura lui aspră, colțuroasă ca a unui țăran purtat în munci grele ne îndemnau să gândim mai mult la omul de luptă, la dârjenia cu care era dăruit. In intimitate, în conversațiile dintre prieteni, Nicolae Totu, apărea adesea și ca un om plăcut prin vorba sa firească de un atât de pronunțat accent moldovenesc. Nimeni însă nu se gândea că în acest om sălășluește și un distins prozator,

care de îndată ce a fost pus în împrejurarea de a scrie s'a impus ca atare.

Și această împrejurare nu i-a lipsit. Intors din Spania suferințelor și vitejiilor legionare Nicolae Totu a început să-și scrie *Insemnările de pe front*, însemnări cari dela cele dintâi rânduri date publicității, au stârnit o deosebită simpatie, nu numai prin cuprinsul lor dar și prin chipul meșteșugit în care erau redactate. Cariera de om de litere îi era din acest moment deschisă. Arta cu care venea acest luptător pe cât a fost de neașteptată pe atât a fost de aleasă. După însemnările din Spania el a pornit pe calea bogată a descrierilor din viața locală.

Nicolae Totu scrie simplu. Nimic adăogat, împovărător, nimic din tot ceeace întunecă arta unora din scriitorii contemporani, mai mult ambițioși decât talentați. El are un stil aeresit, luminat, firesc, ca orice manifestare sinceră.

Nicolae Totu nu improvizează, nu închipue, nu face sforțări pentru a lega oameni și fapte în chip abstract, intelectual. El povestește o seamă de întâmplări, descrie locuri, prezintă oameni. Toate acestea sunt concrete din viața noastră a tuturor și mai ales din viața sa atât de bogată în încercări grele. Tot ce a trăit acest viteaz și poet al vieții s'a prins de sufletul său, s'a sedimentat, pentruca astăzi cu puterea unui talent atâta vreme ne pus în lucrare, să isbucnească deodată pentru a lua ființă artistică.

Nu orice îl interesează însă pe Nicolae Totu din viață. Ca orice artist are și el anumite preferințe. Ochiul său observă cu deosebire deformările morale ale oamenilor, observă aspectele comice ale întâmplărilor, și toate ciudățeniile unei lumi pe care o înfățișează cu un talent deosebit. De aceea temele lui Nicolae Totu sunt din cuprinsul comicului și humorului. De aceea el practică mai mult schița, genul cel mai nimerit pentru astfel de teme.

Aceasta însă nu înseamnă că el ar înclina numai către descrierea aparențelor, fără a atinge adâncimi, sau că satira crudă este sensul artei sale. Ar fi nedrept dacă l-am judeca astfel. Nicolae Totu este adânc și *uman*, este mult mai cuprinzător decât pare. Lucrările date până acum încă nu l-a desvăluit deplin. Dacă l-am compara cu Caragiale am putea mai bine surprinde diferențele și deci însușirile sale proprii. Caragiale făcea satiră pentrucă avea un suflet pornit să batjocorească; Nicolae Totu descrie și povestește cu mai multă simpatie chiar atunci când ne face să râdem cu hohote. Deseori temele sale se mișcă pe limita între comic și tragic. Caricatura sa, hazul său, ne dă uneori tristeți adnci, nu desgust cum se întâmplă cetind schițele lui Caragiale. Această trăsătură ne face să credem că Nicolae Totu poate încerca nuvela.

Pentru aceste prezentări, pentru aceste teme pentru a le cristaliza și aduce la viață prin scris, arta lui este din cele mai simple dar și din cele mai firești. Nicolae Totu nu este un analist, nu este un om care se pierde în abstracțiuni pentru a ne înfățișa viața. El e mult mai concret cum spuneam mai sus. Meșteșugul său nu se aseamănă cu acela al unui psiholog ci mai mult cu acela al unui desenator sau al unui pictor. Totu este un artist în întregime plastic. El merge la *esențial* nu prin analize ci prin descrieri exterioare plastice prin cari exprimă profunzimile sufletului omenesc. Dintr'un gest dintr'o atitudine, dintr'un cuvânt sau întâmplare el prinde, fără a provoca goluri, tot ceeace aceste forme și gesturi exterioare au în temeiurile lor. Starea de suflet la Nicolae Totu este gest, atitudine, mișcare, faptă și chiar mai mult: cadru, ambianță.

Atât comicul său profund uman cât și arta sa simplă, armonioasă și bogată ne fac să-l alăturăm mai mult de neîntrecutul povestitor moldovean care a fost Ion Creangă.

Nicolae Totu este o certitudine a prozei românești și o bucurie legionară. Nădăjduim că primul succes nu-l va duce pe făgașul obișnuit al literaților noștri, ci-l va purta către noi orizonturi și îndemnuri creeatoare.

Ernest Bernea.

TEATRU

25 ANI DELA MOARTEA LUI ION LUCA CARAGIALE. O structură meridională peste care s'a aplicat rigiditatea unui *Weltan-*

schaung prusac, mai bine spus, aspirația unei rigidității de temperament germanic. Conflictele într'o astfel de confruntare urmează tragice sau comice și luciditatea omului se va încheia cu o ratare, oricât de genial a fost planul de exploatare literară. Să repetăm și noi vorba favorită, pe care o însemnează criticul Zarifopol, prietenul bun al neîntrecutului dramaturg român: «Sunt vechiu domnilor». In această exclamație la sfârșit de carieră Caragiale nu se arată un conservator, căci nu avea ce să conserve în persoana sa, nici în ceeace privește cultura universală puțintică pe care o avea, nici în ceeace privește o cultură tradițională românească atât cât exista până acum douăzeci și cinci de ani; prin vorba favorită «Sunt vechiu domnilor», el se așeza istoric în *moftul român*. A căuta cauze în individ, în societatea de atunci, în momente, schițe, amintiri, între Cațavencu și Ipingescu, a-l privi pe laturile sale istorice, ni se pare cu totul nefolositor. Un scriitor de geniu comic a străbătut încercând să caracterizeze fenomenul românesc. El a pătruns însă o anumită parte din periferia fenomenului, în timp ce Eminescu și Creangă au nimerit în centru. De aceea considerentele istorice, literare și artistice cad în conflict cu cele esențiale în fenomenul Caragiale, și cu cât esențialitatea fenomenului românesc se va defini, cu atât geniul lui Caragiale se va umbri.

Tipologia comediei caragialești nu a fost nici când tipologia societății românești. Caragiale a promovat în literatură anumiți bețivi de cuvinte, anumite scheme omenești în care mahalaua românească aiurează occidental, o anumită clipă vie și astăzi surprinsă la marginea unui oraș, a unui singur oraș din Muntenia, o capitală de țară mică ca o capitală de județ. Atâta vreme cât va dura transformarea socială, moravurile zugrăvite de Caragiale vor corespunde existențelor comediei românești; ele pot via estetic în totdeauna în literatura română. Insă gânditu-s'a cineva să sublimeze comicul lui Creangă în acelaș timp cu sublimarea comicului lui Caragiale? Dintr'o asemenea alăturare iese la iveală esențialul și neesențialul. Și încă o alăturare poate fi doveditoare, folklorul românesc. Geniul netăgăduit al lui Caragiale a fost constrâns. Individul a ratat geniul său comic. Caragiale a străbătut un complex al inferiorității noastre colective. Valoarea tipologiei sale nu a avut nici universalitate, nici naționalitate. Comicul său vine din luciditatea unui individ, luciditate retezată de lipsa unor semnificații mai adânci ale creatorului și creaturilor sale.

Teatrele serbează cu o neașteptată fervoare data morții lui Caragiale. La șaptezeci și cinci ani dela naștere scenele noastre oficiale și particulare și-au adus cu greutate aminte de marele Caragiale; când acum câțiva ani s'a reprezentat pentru a suta oară la Teatrul Național din București *O noapte furtunoasă*, am observat diferennța de joc dintre *Maria Ciucurescu* în *Veta* și toți ceilalți actori din noile generații. Calitatea tradiției jocului caragialesc trebue servită de actori desăvârșiți. Generația Mariei Ciucurescu avea un farmec neîntrecut în ilustrarea tipurilor și mediului: *Iancu Niculesc, Ion Petrescu, Belcot, Brezeanu, Vasile Toneanu* și atâția alții au isbutit virtuozități scenice, care meritau a fi înregistrate ca o tradiție scenică. Insă noile generații n'au moștenit virtuozități, ci ticuri. Cooperativa artistică S. C. I. T. A. și Teatrul Național dau reprezentații silindu-se a caracteriza jocul prețios și suav din epoca actorilor înaintași, acele robuste și neașteptate accente psihologice, gesturi și inflexiuni de voce atât de adecvate textului. Cuvântul în comedia lui Caragiale are forța unei explozii comice și este greu să fie întrupat în graba unei reluări sau a câtorva repetiții. Textul lui Caragiale a ajuns clasic, îl cunoaștem cu toții pe dinafară, până și elevii de liceu se vor supăra la cea mai mică ezitare a actorilor grăbiți la ghișeul cooperativelor, grăbiți la bâlbâiala unei fraze bătută în scris ca o vargă de oțel.

Oricâte desconsiderări am arunca asupra lui Ion Luca Caragiale, să fim cu toții de acord în privința artistului statornicindu-l printre marii căutători de limbă românească. Incă rânjește râsul său printre atâtea potriveli de cuvinte ale scrisului contimporan, și chiar în tratatele de filosofie. Cred că salvarea dela ridicul a scrisului românesc se datorește lui Caragiale. Sus-ceala spiritului său a creat sinteze de care trebue să ne ferim ca hădul de oglindă, și pe care arta dramatică a scenelor noastre ar trebui să le respecte în forma în care au fost cristalizate, fără invenții și poticniri ale micilor noștri genii actoricești. Fraza lui Caragiale nu permite nicio repetire, nicio adăugire, nicio improvizație. Acolo este o formă perfectă, s'o păstrăm așa cum a fost lăsată, dacă avem respectul — și să-l avem, că e bine — chiar al faptelor de artă individuale într'o nație.

Haig Acterian.

MUZICA

PUBLICUL. Printre cei ce păgubesc de pe urma greșitei alcătuiri a vieții noastre muzicale — pe lângă soliști și compozitori — se găsește și publicul. Problema unui public românesc, a educației lui, n'a fost măcar pusă, necum deslegată. Lipsa de interes pe care publicul nostru o arată muzicii (considerată ca artă în sine) dovedește că el, este cu totul neînțelegător al fenomenului muzical. Faptul că în anii din urmă numărul concertelor s'a înmulțit în București, nu însemnează că *publicul românesc* se interesează de ele. Aceste concerte sunt cercetate de un *anumit* public, (mereu acelaș), format din 7-800 ascultători) alcătuit în mare majoritate din evrei (și alți străini) și dintr'o minoritate românească atrasă către sala de concert — ca și străinii de altfel — nu de dorința de a asculta *muzica*, ci pe solistul (întotdeauna *celebru!)* care o execută. Este firește vorba de concertele străinilor. Cele românești se țin în săli goale, nu pentrucă românii n'ar fi tot atât de buni ca străinii, ci fiindcă publicul străin disprețuește — ca pe ori ce înfăptuire românească — și manifestările noastre muzicale. Minoritatea românească nu se poate nici ea, lăsa interesată de producția unui... român. Și în această minoritate găsim și pe membrii așezământului de cultură în a cărui sală se țin concertele Filarmonicei și unde era un «loc rezervat pentru marea frescă ce va reprezenta fazele principale ale istoriei românilor».

Cea mai bună dovadă a lipsei de contact a publicului nostru, cu arta sunetelor este făcută timp de șase luni — săptămânal — de concertele simfonice. In ziua în care Filarmonica nu aduce un solist străin — o *celebritate* — (de cele mai multe ori presupusă) care să execute chiar o piesă mediocră, publicul nu vine la concert, indiferent de frumusețea, de valoarea muzicală a pieselor ce întregesc programul. Și ca și când această instituție oficială n'ar fi putut observa pricinile pentru cari publicul românesc nu participă la concerte, ca și când solistul (străin) trebuia să constitue *singura* atracție, în loc de a da manifestărilor sale o nouă îndrumare, care să corespundă scopului pentru care a fost creată, Filarmonica, nestingherită merge înainte pe aceeaș cale care nu-i justifică existența. Cale foarte comodă însă fiindcă nu cere nici împrospătarea repertoriului (deci, bani) și nici învățarea lui de către șefii de orchestră.

De ce *marele public*, (acela în vederea căruia au fost create concertele simfonice) nu merge la concert sau, rătăcit acolo, caută altceva decât *muzica*?

Fiindcă nimeni nu și-a dat osteneala să-l îndrumeze. Fiindcă nimeni nu și-a făcut datoria. Este prea cunoscut disprețul cu care în școală, era privită «ora de muzică». Generații dearândul au trecut prin învățământ fără a fi înțeles nu *semnele muzicale* ci aceea ce de bună seamă era mai demn de reținut: permanenta și strânsa legătură ce a existat dealungul veacurilor între muzică și diferite manifestări ale vieții sociale.

Când acum câțiva ani s'a propus organizarea unui ciclu de audițiuni muzicale precedate de conferințe, destinat școlarilor, Ministerul s'a împotrivit: elevii n'au timp de pierdut! Foarte puțini dintre tinerii cari — în școală sau mai târziu — și-au pus problema frumosului muzical, au ajuns s'o deslege; acei cari și-au închinat viața, studiului acestei arte. Pentru ceilalți, deslegarea trebuia să vină dela conducătorii așezămintelor muzicale oficiale a căror activitate trebuie să urmărească apropierea de muzică și a celor cari nu și-au pus nici o dată problema frumosului muzical.

Conștiința lor de *funcționari*, a oprit însă pe

conducători să se gândească la îndrumarea pu-
bicului. Muzica a fost înfăţişată întotdeauna
ca o artă de agrement, ca un lux. Nu era, în
adevăr, un lux participarea la un spectacol de
operă — pe vremea când aceasta era concesio-
nată cu câteva zeci de milioane anual, actua-
lului director al Filarmonicei şi când din pri-
cina scumpetei exagerate a biletelor mulţimea
celor fără dare de mână — dar a căror bogăţie
era dorinţa de a se instrui, nu a putut ani
dearândul, trece pragul Operei? Nu este azi,
pentru aceeaş cauză, un luxparticiparea la
un concert simfonic? (concerte subvenţionate
anual cu 8 milioane?) Lux, pentru un intelec-
tual se înţelege şi mai ales pentru unul tânăr
dispunând de mijloace materiale cu totul redu-
se. Desigur însă că nici unul dintre conducători
nu poate şi mai cu seamă nu vrea să ştie că
tânărul intelectual nu are săptămânal la înde-
mână 90 de lei (costul celui mai eftin bilet şi
al programului). Şi mai cu seamă puţin îi pasă
oficialităţii care anual înscrie în budget 64 mi-
lioane la capitolul *«Muzica»*, dacă intelectualul
român simte lipsa unui concert. Nu ne putem
opri de a sublinia faptul că în vreme ce în Pa-
ris, o masă cu preţ fix costă 6 fr. cel mai eftin
bilet la concertele orchestrei «Colonne» a cărei
subvenţie este de vreo 6 ori mai mică decât a
Filarmonicei) costă 3 fr. La noi, o masă costă
20—25 lei — un loc la F. 90 lei! Trecând
peste absurditatea acestor preţuri, să vedem
prin ce alte mijloace înţelege F., să împiedice
marele public de a se apropia de muzică. Işi
ţine concertele, nu Dumineca după amiază (ca
peste tot locul în străinătate) ci într'o seară
din mijlocul săptămânii când pot asista numai
oameni neocupaţi, neobosiţi de munca zilei sau
neavând nimic de pregătit pentru a doua zi.
Ora şi ziua alese, arată că F. a căutat să dea
manifestărilor sale un caracter, care nu în-
totdeauna este fastuos, aşa cum s'a urmărit,
din pricina execuţiunilor al căror nivel este a-
deseori redus. Şi cum ar putea fi altfel când
în dorinţa — mereu aceeaş dorinţă — de a-şi
spori venitul, F. şi-a închinat orchestra pentru
spectacolele operei, reducându-i prin munca is-
tovitoare la doi stăpâni, puterea de realizare.

Lucrările clasice, fundamentale, nu-şi găsesc loc în program. Din Simfoniile de Haydn şi Mozart se execută una-două pe an; iar abia la 3—4 ani se poate asculta un concert brandenburghian de Bach. F. trebue să fie o şcoală. Ori, ce fel de şşcoală poate fi aceea din care lipsesc clasicii? Alcătuirea programului întregei stagiuni, nu trădează nici o preocupare educativă. Broşura-program care se vinde (foarte scump) în sală, este redactată fără pricepere şi nu ajută cu nimic la înţelegerea muzicii executate.

In acest chip, singura instituţie oficială de concerte din ţară, înţelege să-şi îndeplinească misiunea. Şi *Filarmonica* activează în Bucureşti, sub ochii şi urechile tuturor.

Despre o activitate muzicală în provincii nici nu poate fi vorba.

Ne întrebăm câtă vreme de pe urma contribuţiunii tuturor cetăţenilor (care alimentează fondul de 64 milioane destinat anual muzicii) vor continua să profite de un concert simfonic numai *trei sute* de români dintre acei ce — după cum am arătat — desigur nu alcătuesc ceea ce clasa noastră intelectuală are mai demn de luat în considerare.

Dinu Buzdugan

MUZICA ROMANEASCA IN STRAINATATE.

Afirmam în trecuta însemnare că oridecâte ori trebue să înfăţişăm străinilor muzica noastră, lucrările unor compozitori *români* ca *Stan Golestan* (Goldstein), *M. Mihalovici, F. Lazăr,* nu pot lipsi de pe program. Cu prilejul concertelor pe cari comisariatul general al României la Expoziţia Internaţională din Paris le-a organizat în luna Iunie, o foarte răspândită revistă muzicală pariziană a publicat programele însoţite de însemnări asupra compozitorilor şi operelor executate. Au avut loc două concerte simfonice conduse de către *D. Gheorghe Enescu.* Printre compozitori, — la primul concert, — *Marcel Mihalovici,* între Sabin Drăgoi, Cuclin, Enescu. La al doilea, *Stan Golestan.* Dar, rândurile compozitorilor evrei, cu *operele* cărora ţinem a înfăţişa *caracterul muzicii noastre,* a sporit.

Astfel, la unul din concertele de muzică de cameră ce au avut loc tot în cadrul manifestărilor organizate de comisariatul României (comisar general: D. Dem. Gusti) găsim pe propram alături de *Filip Lazăr,* pe noul *compozitor român L. Klepper!*

Despre compozitorul *Sabin Drăgoi* din opera căruia s'au executat 2 mici piese, despre acest autentic reprezentant al muzicii româneşti, revista care ne informează, publică, după nu ştim ale cui indicaţii, 4 rânduri de explicaţii fără contur. Despre *Caprice roumain* de *Mihalovici* în aceeaş publicaţiune găsim următoarele: «nici una din *teme* nu este luată din fol-
«klor ci, toate-s născocite în spiritul şi ambianţa
«cântecelor româneşti de baştină, pe cari auto-
«rul, a căutat să le redea cât mai autentic cu
«putinţă».

Din aceeaş revistă aflăm unele date asupra operei *«Dela Matei citire»* de Nona Otescu (Rectorul Academiei de Muzică) cităm: «Sunt
«două fragmente simfonice cari aduc în scenă
«în chip umoristic şi descriptiv, vesela existenţă
«a călugărilor. Primul fragment, Simfonia dela
«Snagov, evocă defilarea călugărilor în mănă-
«stire. Cel de al doilea ne înfăţişează un savu-
«ros dans al călugărilor».

Socotim orice comentariu, de prisos. Ni se pare totuşi că modul acesta de a înfăţişa muzica noastră religioasă şi viaţa monahală, pare a fi prea conform indicaţiilor masone.

Dinu Buzdugan.

CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE

PRIZONIERII ROMANI IN LAGARELE GERMANE. — In timpul războiului trecut, o seamă de cercetători germani au avut ideia originală de a întreprinde studii etnografice şi folklorice asupra prizonierilor cari se aflau în lagărele germane. Specialiştii de atunci ai Germaniei s'au grupat într'o «comisie fonografică» pentru a înregistra pe plăci limba şi cântecele, pronunţia şi tonalitatea fiecărui popor reprezentat în lagăre. Materialul adunat constitue o adevărată arhivă, alăturată din 1920, ca secţie fonetică, Bibliotecii Statului, din Berlin. In 1925 a apărut, sub îngrijirea lui Wilhelm Doegen organizatorul cercetărilor, o carte de 383 pagini intitulată *Unter fremden Völker* — eine neue Völkerkunde — cuprinzând impresiile cercetătorilor despre diferitele grupuri de prizonieri. Nu e nevoe să le înşirăm aici, e destul să spunem că lagărele cuprindeau toată gama etnică a lumii: dela englezi până la negrii din colonii.

Despre Români se vorbeşte în două pagini (348—49) în capitolul închinat *popoarelor romanice* (pag. 338—350) scris de Prof. Herman Urtel din Hamburg.

Intrucât nu credem să cunoască această carte, la noi în ţară, mai mult de unul sau doi specialişti, dăm în traducere pagina privitoare la Români:

«Iarăşi cu totul altfel (se înfăţişau) marile convoae de Români instalaţi într'un lagăr din Silezia. Oamenii dădeau impresia unei complete istoviri, morţi de foame şi de oboseală. Nu erau de mult în lagăr şi purtau încă urmele lipsurilor suferite în drumul prin Austria, unde au rămas aproape fără niciun fel de îngrijire. Administraţia lagărului şi-a dat multă osteneală ca să introducă ordinea necesară în rândurile acestor oaspeţi balcanici. Pentru aceasta, ea a avut sprijinul a trei, foarte înţelegători ofiţeri români care conduceau aceste turme de copii cu o singură mişcare de deget. Era impresionant să vezi cum oameni în toată regula îşi ascultau orbeşte şeful, ca oile ciobanul.

Când am sosit în lagăr, ne întreabă Generalul, oare ce-avem de gând să facem cu această turmă de nevoiaşi (arme Teufel), cari mureau ca muştele. I-am răspuns: «Căutăm sufletul poporului român în cântecele şi poveştile lui», la care bietul bătrân zâmbi neîncrezător şi glumind: «Dar, dragii mei, veţi căuta în zadar, fiindcă ăştia nici n'au suflet!». Se vedea ca deobiceiu, ce tragedie şi ce lipsă de înţelegere, cu toată străduinţa şi bună voinţa, poate avea loc când limba nu constitue puntea de legătură între cei de sus şi cei de jos. Pentru cel care cunoştea limba şi care, luni întregi, pătrunsese în viaţa sufletească a acestor oameni, se deschidea o nouă lume. Din nicio parte a întregii *Românii*

(domeniul limbilor romanice) nu mi s'a prezentat atâta bogăţie de absolut originale — cântece lirice, romanţe, povestiri epice, legende şi cântece bisericeşti, strigături de joc şi cântece de nuntă, bocete şi descântece; adevărate valuri de viaţă lăuntrică purtau în sufletul lor aceşti locuitori negri la faţă, în aparenţă cu totul lipsiţi de cultură, din câmpia Dunării. Cu ajutorul unor admirabili tălmaci români, oamenii au căpătat îndată încredere în noi şi se întreceau chiar, să ne spună tot ce ştiau. Erau, cei mai mulţi, analfabeţi, cari recitau cântecele, poveştile, chiar când erau mai lungi, cu o desăvârşită siguranţă. Am avut cazuri când un povestitor spunea mai mult de o oră un basm, fără să iasă câtuşi de puţin din text, când il rugam uneori să repete. Am scris basmul, iar în ziua următoare, l-am putut controla cuvânt cu cuvânt după textul nostru. Cântecele le cântau mai cu seamă ţiganii însoţiţi de una sau mai multe viori. Aceşti ţigani cântau cu vioara deseori până către miezul nopţii, întovărăşiţi deobiceiu de o armonică jalnică, pe care o mânuiau cu mare artă. Iţi producea o impresie neobişnuită, să asculţi, în nopţile de vară, cum sună, din depărtare, acest lagăr în care pretutindeni se cânta. Până şi de departe se vedea că un popor plin de viaţă aşteaptă să se întoarcă acasă.

In lagărul din Mannheim ne-a atras atenţia o colonie de *Români basarabeni*. Erau oameni toţi înalţi şi desgheţaţi, cu cântece neobişnuit de sentimentale, care vorbiau de dor, de străinătate şi de dragoste; se găseau printre ele şi colinde de Crăciun, care sunau cu totul aparte.

E util poate să adăogăm că tot cu acel prilej s'au intreprins şi unele studii şi măsurători antropologice asupra prizonierilor, precum şi cercetări de drept comparat. Rezultatele celor din urmă s'au publicat în 1923: *Quellen zur ethnologischen Rechtsforschung in Nordafrika, Asien und Australien. Eigene Angaben und Schilderungen von Eingeborenen, systematisch aufgenommen in deutschen kriegsgefangenenlagern* (un volum, ed. Enke, Stuttgart).

D. C. Amzăr.

POLITICĂ ŞI ECONOMIE

O NOUĂ BĂTĂLIE LEGIONARĂ. — Legionarul nu se simte bine decât în luptă, deoarece el în luptă creşte şi în luptă se formează. Viaţa «Legiunei» a mers din bătălie 'n bătălie, căci numai un spirit ofensiv poate cuceri sau reînoi o ţară.

Eram şi suntem încă obişnuiţi, cu toate renunţările, cu acceptările unor stări de lucruri, de cele mai multe ori impuse, pe care nu îndrăsnim a le depăşi. Şi astfel, datorită acestei întârzieri am pierdut întâetatea în favoarea streinilor, în multe, dacă nu în toate domeniile de activitate.

Şi cu atât mai vârtos, în aceea a negoţului. A contribuit la aceasta, natural şi alte cauze. Dar să o spunem fără înconjur, în largă măsură, *vina stă în noi*.

Aşa stând lucrurile, pentru o îndreptare ce este de făcut? — Trebuie să înlăturăm din noi. Şi pe care în prim loc? — Pe cele din noi. Cum? — Trecând la creşterea şi educarea unui nou tip de om.

Asta a făcut şi face mişcarea legionară. Pentru a înlătura şi învinge streinul, se cere o luptă, şi lupta implică luptători. Iată dece, legionarul înainte de toate rămâne un luptător. Şi luptătorul ca să aducă cuceriri, nu poate avea decât o atitudine ofensivă, dispreţuitoare de viaţă şi pământesc.

Cu acest nou element uman, Căpitanul, după atâtea alte bătălii sfârşite tot cu atâtea victorii, a deschis în ziua de 13 Septembrie 1937: *bătălia comerţului legionar*.

Astăzi «Legiunea» — cum însăşi Căpitanul o spune — se găseşte «în ajunul unei *mari ofensive* pe câmpul pierdut de Români al comerţului».

Pentru această mare ofensivă, s'a organizat un corp legionar care va avea să poarte numele de: *«Batalionul comerţului legionar»*.

Cu ce misiune? O fixează Căpitanul:

— «El va avea misiunea de a recuceri metru cu metru poziţiile economice pe care neamul nostru le-a pierdut. Denumirea lui sună a războiu, nu a afacere». Reţineţi: ...«Denumirea lui sună a războiu.... «Războiul unei naţii care şi-a pierdut toate poziţiile economice în favoarea unui popor hrăpăreţ şi năvălitor. Este dar o luptă care se angajează pe plan istoric şi despre care cronicarii vremurilor noastre vor avea ce să vorbească în slovă, generaţiilor viitoare.

— «Pentrucă — zice Căpitanul mai departe — vom merge cu cea mai mare siguranţă din biruinţă în biruinţă, înfrângând rezistenţe şi vrăşmăşii şi spărgând zidurile mentalităţii defensive şi descurajatoare de azi şi de eri. Vom răsturna păreri şi argumente înfipte de decenii în gândul învins, deprimat şi umilit al neamului, dovedind că totuşi din sângele nostru românesc se pot naşte negustori în toate domeniile, care să ţină piept oricui şi să scoată din luptă pe orice rival».

Şi aşa va fi. Legiunea n'a cunoscut decât biruinţi. Şi cu atât mai mult în această bătălie.

Să alungăm din noi dar, repulsia şi indiferenţa cei care o mai avem către comerţ şi să participăm efectiv la marea ofensivă a comerţului legionar. Să determinăm un curent pentru breaslă şi negoţ, dacă voim o schimbare la faţă a României. Diplomele de licenţă sau doctorat nu ne împiedică de a fi buni comercianţi. După cum comerţul nu ne opreşte de a avea preocupări de cea mai mare intelectualitate.

Comerţul ridică şi înfloreşte o naţiune. Şi nu se poate vorbi de o independenţă a unei naţiuni, înainte ca ea să trăiască pe picioare economice propril.

Aşa dar, poporul român, mai mult ca altele şi poate şi mai mult decât altceva, are nevoe de neguţătorii săi. Iar aceşti neguţători, pentru primenirea întregei noastre vieţi economice, trebue să fie de *mare adâncime etică*. Aci stă, în virtuţile legionare, marea putere şi strălucire, a acestei noui bătălii. In viaţa «Legiunei» problema economică nu este numai un fapt material ci şi unul de mare spiritualitate, dominantă fiind a ceasta din urmă.

Iată dece ofensiva comercială a «Legiunei», este un pas istoric al acestui neam.

Ion Antoniu.

JAQUES DORIOT. Ideologia titanică, lipsită însă de acţiune, a lui Charles Maurras, apoi mişcarea lipsită de dinamism a Colonelului La Roque, nu puteau face faţă năvalnicului puhoiu comunist în Franţa. Necesitatea unui organizator al forţelor naţionale, era pentru Franţa, un imperativ categoric. Printr'un paradox, omul care avea să lupte împotriva Frontului popular, era un fost comunist, era Jaques Doriot.

Născut la 26 Septembrie în Bresles — oraş din Oise — după terminarea studiilor pleacă ca lucrător într'o uzină din Abbe-ville, apoi în preajma războiului mondial la Saint-Denis începe îndoctrinarea sa socialistă. In timpul războiului se poartă eroic, citat cu ordin de zi şi decorat cu crucea de războiu. Doriot face, încă de atunci, dovada unui bun francez. După războiu călătoreşte mult, în calitate de secretar al tineretului comunist. Deputat — apoi primar al oraşului Saint-Denis, devine o valoare politică apreciată.

Discursurile şi acţiunea sa împotriva amestecului Rusesc în politica Franceză — requizitoriul făcut pactului Franco-Sovietic, constitue o dovadă peremptorie asupra sentimentelor de perfectă obiectivitate ce animau sufletul său de patriot francez.

In 1934 este eliminat din partidul comunist, totuşi la primele alegeri, reuşeşte să fie reales deputat la Saint-Denis, polarizând cu timpul în jurul său pe toţi patrioţii acestui district, creind apoi — prin aceasta — partidul popular francez, cu caracter naţional.

Doriot îşi dă seama că Franţa devine «un popor de sclavi» supus Sovietelor Ruseşti. Tot ceeace-şi propusese — ideologic — comunismul Francez nu se realizase: promisese să facă o Franţă liberă, au aservit-o Moscovei; promisese să facă o Franţă tare, a slăbit-o printr'o discordie socială; promisese să facă o Franţă fericită, a martirizat-o printr'o alunecare continuă.

Falimentul experienţei sovietice în Rusia, însemna condamnarea necondiţionată a marxismului.

Dar comunismul Francez, integral articulat Sovietelor se găseşte în situaţia unei complecte inutilităţi ideologice. Este inutil a distruge,

erarhie, elită, clase sociale, patrimoniu național... pentru a restabili totul după un număr de ani sub altă formă. Prin urmare partidul comunist Francez, creat după un tipar turnat la Moscova, numai are rațiunea-revoluționară. De a exista.

In momentul de față Franța se află în fața unei mașinațiuni Sovietice, nu de caracter ideologic — de transformare socială — umană — ci pur și simplu pentru interese egoiste de politică externă.

Astfel comunismul Francez este golit de tot idealul său, el ne mai existând decât ca o armată sovietică pe solul Franței.

Prin aceasta rostul — rolul — frontului popular e răzvădit.

Impotriva lui s'au ridicat toți bunii Francezi, împotriva lui a constituit Jaques Doriot «Frontul libertății».

Acesta e meritul lui Doriot: a opus comunismului o forță națională organizată.

In momentul de față și în Franța se găsesc două idei, două tabere distincte. «Frontul libertății» luptă să scape pământul Franței de cea mai nenorocită invazie pe care a avut-o de suferit în istoria sa: invazia iudeo-comunistă.

Horia I. Ursu

ȚARĂ ȘI NEAM

BUCUREȘTI, CAPITALA DE ȚARĂ ȘI NEAM. — In timp ce toate celelalte orașe mari ale țării tânjesc sau în cel mai bun caz au o desvoltare înceată, Bucureștii cresc mereu, se înalță și se întind de pare că suntem într'o vreme de mare belșug și încântare. Umila cetate a lui Bucur în care oamenii locului, boeri sau săraci, își găseau laolaltă pâinea și odihna, a devenit un oraș mare, o metropolă, cum îi spun ambițioșii săi gospodari de astăzi.

In adevăr, pentru cine ar voi să caute ce s'a schimbat de două zeci de ani în țara noastră, s'ar isbi dela început de capitală. Nu s'au schimbat nici moravurile, nici higiena, nici starea materială; s'a schimbat însă Bucureștii. Românii se pot bucura căci au și ei o capitală, pe zi ce trece mai mândră.

Sforțările, desigur, nu au lipsit; nu mai vorbim de cheltueli. Dar să vedem avem noi, sau năzuim să avem o adevărată capitală? Că un oraș vechi se dărâmă și că altul se clădește să însemne că avem în sfârșit «o capitală» pe măsura noastră? Că un oraș se întinde pe 15 km. și că tot acest oraș despopulează altele și se ticsește de străini să însemne iarăși că avem «o capitală»?

Să judecăm lucrurile mai de-aproape, în elementele cari fac ca un oraș să fie o bună capitală.

In primul rând așezarea geografică. O capitală are nevoe de o seamă de condiții naturale cari dacă lipsesc ea nu se poate realiza deplin. Ea trebue să aibă: spațiu suficient pentru a se putea desvolta la nevoe, o apă mare pentru ușurarea alimentării, salubrității și chiar recreierii oamenilor, împrejurimi bogate pentru a întreține nevoile imediate și pitorești pentru recrație. Pe de-asupra o capitală are nevoe de o climă potrivită pentru a face posibilă aglomerarea fără ca elementul uman să ducă o viață de extenuare. Ce au Bucureștii în această privință? Au spațiu, de care s'a cam abuzat, au o apă cu planșeu, au împrejurimi bogate neexploatate rațional și frumuseți nepuse în valoare. Cât privește clima, ea este cu totul improprie unei metropole; clima cu temperaturi atât de ridicate și scăzute fac cu neputință o viață higienică. E drept că vara soarele îmbracă așezarea în valuri de lumină densă, tăioasă, în luna Septemvrie de mare puritate, dând cerului acele fugare dar minunate game de culori dela roșu de foc la galben, verde transparent pierdut în albastru dens și mat, dar nu e mai puțin drept că rămâne o climă de bărăgan, bună pentru un sat aerisit, improprie însă pentru o mare cetate modernă.

In al doilea rând o capitală, deși se poate întocmi imediat și oriunde, trebue să aibă un trecut istoric, să aibă un duh local de veacuri. Orice așezare omenească are un caracter natural, anumite determinante, nu numai geografice dar și istorice. O capitală nu poate nesocoti

acest lucru pentru că se condamnă la sterilitate. Trebue să vină ceva din adâncimi de vremuri care să însuflețească tot ceeace crește azi din mâna noastră. Din acest punct de vedere Bucureștii au cu prisosință. Numai o miopie pronunțată și o infirmitate morală a conducătorilor noștri de azi nu simt acest trecut. Dacă l-ar simți l-ar conserva și l-ar transforma în școală, în putere educatoare a neamului. Bisericile de tainică amintire voevodală sunt înghesuite în curțile block-hausurilor și lăsate uitării și ruinei, casele boierești și multe monumente arhitectonice sunt dărâmate și înlocuite cu clădiri «americane» ca niște silozuri, locurile de reculegere sunt mânjite de cine știe ce hale sau autocisterne. Dar ce înțeleg edilii noștri din măreția unui trecut și din frumusețea darurilor sale! Ei văd orașul vechi prin societatea «Dărâmare, Rapid» și noua capitală prin «frații Schindl S. A. R.».

Dacă ne gândim la ceeace se construește astăzi, o capitală nu poate fi realizată decât având-se în vedere un îndoit scop: cel utilitar și cel spiritual. Se tae artere noui, mari bulevarde pentru a ușura circulația sau a da aer și lumină clădirilor, dar se tae și pentru orizontul deschis, pentru perspectivele clădirilor. Aceste însușiri dau omului certitudine, îi deschid sufletul și-l duc către setea de monumental, de grandios. Câtă importanță au din acest punct de vedere piețile și statuile (ah, statuile din București!) nu mai poate fi îndoială.

Dacă ne gândim la clădirile noui, lucrările stau la fel. Desigur, o capitală modernă are nevoe să facă economie de spațiu lateral, ridicându-se în sus, are nevoe de a fi confortabilă după toate cerințele «civilizației» dar mai are nevoe și de puțină artă și de un stil. Și acest stil nu poate fi un capriciu ci o lege a sufletului neamului. O capitală nu este o așezare oarecare, un târg internațional unde se încrucișează toate neamurile și toate felurile de a fi. O capitală este o făptură organică, armonioasă, echilibrată, a locului și a istoriei în care ea crește. O capitală este un centru dar și o *esență*, o expresiune a geniului național.

Așa cum se ridică azi marea capitală a Țării Românești nu înseamnă altceva decât mormane de ciment și cărămidă cu diverse și întâmplătoare aspecte. Bucureștii este un oraș obositor, destructiv, nu numai organic, prin climă și praf, dar și spiritual, prin diformitatea și monstrozitatea lui. Numai palatul telefoanelor, acest cui în inima Bucureștilor, și este îndeajuns să explice dece acest oraș privit de la o înălțime pare că se strâmbă. Grija de confort, grija de exploatare imediată nu dă răgaz constructorilor noștri să se mai gândească și la lucruri «inutile», la spiritualitatea pe care trebue să o cuprindă o clădire, o piață, o statue, o stradă și cu ele orașul întreg.

Dacă o seamă de condiții ale naturii au lipsit acestei capitale (și nu i-au lipsit chiar toate) ce-au făcut conducătorii noștri vremelnici pentru a valorifica ce au avut la îndemână și pentru a spori duhul zărilor naturii cu zările sufletului românesc creeator? Au despiritualizat totul. Au măsurat, au cântărit, dar n'au pus nimic din adâncimile sufletului nostru. Și nu numai atât dar au distrus și ceeace un trecut înțelept și bogat interior, ne lăsase ca artă și învățăminte.

Capitala de azi este a oamenilor politici de după războiu, nu este a neamului care se poate mândri și cu alte creații, mai puțin costisitoare de arginți, dar mai bogate în frumuseți și taine spirituale.

Așteptăm așezare nouă născută din stilul propriu al neamului românesc și crescută din energia creatoare a unui tineret conștient și mândru de destinul său istoric.

Ernest Bernea

GERMANII DIN DOBROGEA. Intr'un extras din publicația «Handwörterbuch des Grenz- und Auslanddeutschtums» găsim o mică dar completă monografie asupra Germanilor din Dobrogea, scrisă de mai mulți cercetători, între cari cităm pe P. Traeger, R. Spek, Th. Steinbrucker.

In Dobrogea locuesc ca. 13.000 Germani răspândiți în peste 30 comune, situate mai ales în

centrul și nordul Dobrogei. Germanii din Dobrogea, cunoscuți în deobște sub numele de *Șvabi*, provin din emigrările începute cu o sută de ani în urmă de Germanii din Bugeac. In cursul sec. 19 Dobrogea a început să se populeze și cu Germani, cari au venit în trei etape. Prima între 1842—48; de atunci datează primele comune germane în Dobrogea: Mircea Vodă, Malcoci și cartierul german din Tulcea. A doua etapă s'a produs între 1853—83, iar a treia între 1893—1917. Imigrările în Dobrogea au continuat și după războiu și se pare că mai continuă încă și astăzi. Cea mai recentă comună germană în Dobrogea e Saidia, care datează din 1932.

Fiind de origine basarabeană, Germanii din Dobrogea vorbesc un dialect asemănător cu al celor din Bugeac, au port comun, ba încă Germanii din Dobrogea mai au rude în Bugeac. Mai mult, există o puternică afinitate între toți Germanii din NV mării Negre, adică între toți Germanii cari trăesc în sudul Ucrainei, în Bugeac, în Dobrogea. Mișcările de populație s'au făcut totdeauna dela E—V, dinspre Crimeia în spre Constanța. Toți vorbesc șvăbește și toți au o patrie comună: majoritatea Württenbergul, mai puțini Renania, Hessa, Alsacia.

In jud. Tulcea și Constanța găsim o seamă de comune în cari Germanii formează majoritatea absolută. Iată-le: Malcoci și Atmagea în jud. Tulcea; Dorotea, Domnești, Făclia, Costinești, Colelia, Mamuslia în jud. Constanța. Ca religie Germanii dobrogeni sunt 2/3 protestanți și numai 1/3 catolici; deci aceleași proporții ca și în Germania. Ei locuesc de obicei neamestecați unii cu alții. Ca ocupație de căpetenie mai toți sunt agricultori și buni crescători de vite. Ca și frații lor din Bugeac, ca și Svabii bănățeni, Germanii dobrogeni sunt *țărani*, iar nu burghezi.

Autorii cari studiază pe Germanii din Dobrogea nu se mulțumesc să cerceteze pe conaționalii lor din provincia noastră de peste Dunăre, ci se preocupă în de aproape de mediul fizic și uman al Dobrogei, de condițiile geopolitice, de problemele etnice ale provinciei. Se interesează în sfârșit de școala, presa, sănătatea germană. Intr'un cuvânt de viața spirituală și economică a frânturii de tulpină germană de dincolo de Dunăre, în raport cu ambianța geografică. Un doritor de a cunoaște din punct de vedere german stările de lucruri din România dela mare, din cele numai 10 pagini ale acestei monografii își poate forma o imagine completă asupra germanismului dobrogean.

*

Dela instaurarea regimului național-socialist, care a constituit pentru Germania o salvare, din punct de vedere geopolitic, au fost puse în studiu noi direcții de cercetare. Inainte de războiu și după războiu, până în 1933, orice German, care pe cât e de disciplinat pe atât e de patriot, se preocupa de Germania, «Deutschland». «Führer»-ul i-a învățat pe Nemți ceva nou; să nu se preocupe numai de Germania, ci de *germanismul* depe întreg globul: «Deutschtum». In acest scop a luat ființă chiar anul trecut «Institutul Germanilor de peste hotare» (Deutsches Ausland-Institut). Pe deasupra încă un museu numit «Casa germanismului» (Das Haus des Deutschtums). Aceste două instituții se află în Stuttgart, care este considerat capitala Germanilor de peste hotare.

In D. A.-I. (Institutul Germanilor de peste hotare) lucrează sute de cercetări, cari primesc zilnic mii de publicații și mii de ziare cari apar pe tot pământul și din cari culeg până și cele mai neînsemnate informații cu privire la Germanii împrăștiați în cele 6 continente. In orice clipă. D. A.-I. are oglinda fidelă a germanismului mondial. Conducerea Institutului german o are un Sas din Ardeal, Dr. Csaki.

Paralel cu D. A.-I. care rămâne un laborator științific de cercetare, în August 1936 s'a inaugurat pentru publicul german *Casa germanismului*. Casa germanismului arată în tablouri sinoptice, în diagrame, în diorame, fără exagerări, fără accente patetice, toate grupele germane din lume și tot ceiace a produs spiritul german, bineînțeles numai în afara hotarelor Germaniei.

In ce ne privește pe noi, în această casă a germanismului este un stand permanent intitulat «Rumänien» și acolo aflăm în fotografii, statistici, miniaturi etc., care e situația Sașilor ardeleni, a Șvabilor bănățeni și a celorlalți Germani din NV și SE Moldovei, din Dobrogea, din Țara Crișurilor.

Iată spiritul în care este scrisă broșurica de 10 pagini care vorbește de cei vreo 13.000 de Nemți din Dobrogea. Iată spiritul în care este făcută educația poporului german. Prin această educație i se dă sentimentul că este un popor mare, un popor destoinic, un popor care și-a sfințit locul și care-și merită dreptul la viață.

Bineînțeles păstrând proporțiile, naște și pentru România întrebarea: noi ce-am făcut pentru noi? Avem și noi Români peste hotare. Ne interesăm oare de soarta lor? Sau măcar îi colonizăm la noi în țară? Din fericire există în România o mișcare tinerească. Această caută să trezească în neamul nostru sentimentul unui imperialism românesc. Caută să redea încrederea în virtuțile neamului, în puterea lui. Să înceteze teama de «ce va zice străinătatea» în cazul cutărei acțiuni politice românești. Să înceteze atitudinea de *stat-remorcă* pe care am dus-o până acum și să adoptăm ținuta corectă a politicei duse de buna prietenă Polonia sau măcar de Jugoslavia. Ca mâine vom fi un popor de 20 milioane și într'o țară aproape cât Italia de mare nu ne mai este îngăduit să nu ne impunem punctul nostru de vedere în mod demn, dar hotărît și dârz.

N. Popp

MIȘCAREA REGIONALĂ

SUFLET-NOU. In Nr. 4-I, din *Luceafărul* d-l Cosma junior încearcă o prezentare, pe care am fi voit-o și mai cuprinzătoare și mai critică, a literaturii țărănești din Banat. Articolul atrage atențiunea asupra unui fapt care are o deosebită însemnătate în provincia timișană. Căci există acolo o literatură sătească, poeți țărani, ziare și reviste scrise la țară de plugari, funcționari și profesioniști din comună, într'o rodnică armonie.

Dintre acestea din urmă este *Suflet Nou*, «revista satului bănățean», apărând la Comloșul Mare (jud. Timiș-Torontal). Un mănunchiu de tineri și de intelectuali entusiaști — unii din alte părți — caută să stimuleze și să mențină în jurul ei îndeletniciri de ordin cultural, înfrățind în aceleași pagini, cari să apară lângă casa țăranului, gândul acestuia cu înfățișarea problemelor largi ale vieții naționale. Susținută și pornită din mărinimia directorului ei, d-l dr. And. Bălan și din străduința colaboratorilor — d-ni dr. Șt. Cioroianu, Alex. Gornic, dr. C. Grofșoreanu, Șerban Bălan, plugar, Ilie Ienea, Gr. Popiți, dr. Bogdan, d-nele Elena Cioroianu, Elena Bogdan, țăranca Maria Dogaru, apoi d-ni Em. Buznea, Pericle Martinescu etc. —, revista *Suflet Nou* este astăzi în al IV-lea an de apariție.

Cronicarul cultural care subliniază meritul unor atât de frumoase preocupări, are datoria, încurajându-le, să cerceteze și spiritul în care se împlinesc și prețul înfăptuirilor. Căutând să o facă, el nu va lipsi să le pună în legătură cu particularitățile intelectuale și morale ale mediului sătesc în care apar.

Satul bănățean e o așezare căreia cu greu i-am găsi echivalentul în alte părți ale țării. O țărănime mai înaintată ca tehnică, fie prin proprie creștere și aplicație, fie prin contactul stimulator cu populațiuni streine, mai emancipată economicește, dar și mai rărită, câștigând astfel în aparență ceeace pierde în sâmburele vieții, poate sprijini acolo, din prisosul ei și cu o instrucție mai aleasă, preocupări de ordin cultural.

Sub această realitate gospodărească se ascund însă aci forțe mult mai profunde de preschimbare. Venite și mai de departe (în timp), ele au prins satul românesc bănățean într'un proces de treptată orășenizare. Foarte încet la început — ceeace, ferindu-l de caricatura mahalalei, i-a asigurat o oarecare însușire temeinică a cunoscutelor câștiguri în organizarea economică a vieții — procesul acesta e mult mai viu din anii de după războiu. Dar modul de viață urban, care pătrunde acum ori unde, odată cu autobuzul și cu ziarul, tinde să destrame în întregime și să înlocuiască, în sentimentul unei superiorități câștigate, vechea orân-

duială a vieţii patriarhale. Oamenii de azi se îmbracă tot mai puţin ca părinţii lor — fotografiile din revistă ne sunt martore —, vorbesc tot mai deosebit ca ei şi gândesc, parecă, tot mai altcum.

In articolul amintit al d-lui Cosma-junior, care citează îndelung din poezia *ţăranului* Pavel Tărbăţiu, rămâi destul de uimit să găseşti sonete, multe sonete, cu versuri egale de 11 silabe, ritmuri de romanţe din secolul trecut, reminiscenţe de la Alecsandri şi Eminescu, ale cărui versuri finale în *Crăiasa din poveşti* se arată, abia modificate, în poezia *Iarna* a Bănăţeanului:

...Şi'n întreaga ei făptură
Toate basmele s'adună.

Nu găsim însă aproape nicăieri (o oarecare excepţie *Să mai fiu)* cadenţa poeziei populare. Şi nu toate versurile lui Tărbăţiu sunt slabe. Unele cu influenţă din Coşbuc, merită citate:

Suspină lumea după flori
Şi după frunze ulmii goi
Şi-şi povestesc jalnic durerea
Spunând-o vântului apoi...
(Milos ca vântul nimeni nu-i).

Dar poezia sa rămâne fără adâncime. Nu cântă în ea marele duh al doinei bătrâneşti.

Un lucru asemănător se întâmplă şi cu vorbirea ţăranilor noştri culţi din Comloşul Mare. Un colaborator al revistei *Suflet Nou* făcea observaţia că satul românesc, care s'a împotrivit cu atâta isbândă, înainte de războiu, înrâuririi oraşului strein, dă azi înapoi şi i se închină. Astfel, cu «domnii» împreună şi după ei, ţăranii caută să vorbească cum n'au vorbit şi să gândească ce n'au gândit. Dar «domnii» înşişi le sunt aci îndrumători tineri, având ei mai întâiu să câştige o stăpânire asupra unui oraş rămas mereu strein: strein în oameni, strein în deprinderi, strein în simţire — acolo şi în toate părţile. Nu avem încă oraşul românesc.

Şi de bună seamă tinereţea lor se simte. Se simte în preţul deosebit ce-l dau învelişului asupra sâmburelui pe care îl ignoră. Găsim astfel, aci, «elanuri» verbale remarcabile, care ne apropie de pragul mereu ispititor al beţiei de cuvinte. O seamă de tineri literaţi, veniţi din locuri deosebite, vorbesc uneori acolo, după moda neromânească a timpului. Iată, scrie unul:

«Se împlineşte anul, de când a căzut din înălţimi denunţate de mulţi crisostomi că sunt smalţul-înşelător care îmbracă decorative utopii sau visuri goale, un strop germinativ de fapte boicotate din pricepere optuză, adeseori de anturajul sortit să aibă în centru favoarea acestui fenomen pluvial unic» etc. (S. N. 15. 8. 35) iar altul, într'un articol de idei:

«Contemplativ şi meditativ prin fire, ţăranul posedă şi o luciditate iniţială demnă de invidiat de cei mai ascunşi filosofi universali. Cultura pentru el are mai întâi rolul de a-i distruge această luciditate. Ţărănimea formează deci o clasă culturală. Asta nu înseamnă însă că ţărănimea este improprie sau ostilă culturii. Dimpotrivă...» (S. N. 15 Aug. 1935).

Şi e aci, subliniem, o contribuţie din Capitală.

In altă parte iarăş, unde după ce se învinueşte «superficialitatea noastră latină», se face apel la «mândria proprie» a Bănăţenei «cu descendenţă romană».

Ş. a. m. d. Intenţiile sunt pretutindeni excelente, realizările au însă nevoie de mai multă supraveghere. Căci toate acestea se îndreaptă — aci şi poate în alte părţi — spre grupul de plugari localnici, cari le urmează docili, împrumutând din graiul şi preocupările împărtăşite. Şi iată atunci o ţărancă discutând neliniştită asupra situaţiunii pe care trebue să şi-o asigure femeea în «statul ţărănesc», acum încă în zare!

E drept să spunem că, alături de d-ni A. Bălan, Em. Buznea, Alex. Gornic, căruia îi subliniem frumoasele rânduri *Din rătăcirile satelor noastre* şi de încă doi-trei, Gr. Popiţi etc., dintre aceşti plugari, Gh. Bălan-Şerban, e unul din cei mai vrednici colaboratori ai revistei. Astfel ni-l arată articole ca *Dispar datinele*, *Păcatele noastre grele*, unde se ridică împotriva luxului şi a nesocotitei înrâuriri orăşeneşti. De cele mai multe ori se opreşte, însă, asupra problemei ţărăneşti, în a cărei discuţie politică ne pare totuşi că alunecă pe o pantă primejdioasă.

Vorbind astfel în nr. 15. 8. 935 despre atitudinea pe care ţărănimea noastră va avea să o adopte faţă de mişcarea naţionalistă pe de o parte, faţă de cea democrată-ţărănistă pe de alta, Gh. Bălan-Şerban caută să-i dea o deslegare, făcând să atârne această atitudine de graba cu care acestea «vor îmbrăţişa problema ţărănească». A o îmbrăţişa şi a o putea rezolva sunt două lucruri deosebite; şi multe speranţe pot fi înşelate. Dar mai înainte de toate rămâne să amintim prieteneşte altceva: deasupra ţărănimii se găseşte întotdeauna Neamul. Acesta este viaţa înaintea căreia toate celelalte se pleacă, pentrucă e aceea de care toate celelalte atârnă.

Preţul cel dintâiu pe care pătura ţărănească îl are pentru intelectualul naţional stă în aceea că ea este, odată cu păstrătoarea cea mai credincioasă a sufletului românesc, şi izvorul de viaţă cel mai curat din care se va ridica, înflorind, cu timpul, pe toate treptele mărir													 omeneşti, neamul nostru reconstituit.

Ca unei clase distincte ţărănimii i se datoreşte grija şi dreptatea firească pentru ori care din clasele unei societăţi. Dar a privi din punctul său de vedere interesele naţionale în aşa zisul «stat ţărănesc», e tot atât de nedrept pe cât e a le privi din punctul de vedere al altei clase, muncitoreşti, orăşeneşti (burgheze) sau aristocrate. Asta se numeşte despotism de clasă sau socialism, când încheagă peste hotare prietenii, ridicând solidarităţi internaţionale de ură împotriva unităţii de viaţă a neamului.

A aşeza însă trebuinţele întregului neam după trebuinţele unei părţi a lui e rânduială nedumnezeească, prietene Gheorghe. Vei aminti, poate, cum spun şi alţii, numărul mare al ţăranilor. Dar asta e o stare întâmplătoare, în totul explicabilă prin trecutul nostru de continuă apăsare, dar o stare a vremii noastre şi vremea noastră e o clipă în istoria neamului; şi nici nu se cade a pune în cumpănă egală adevărurile lor. Pe un fapt care nu are nimic statornic nu se poate ridica o aşezare statornică de forţe. Şi un Stat aceasta înseamnă. El trebue să se sprijine pe elementele permanente de viaţă ale unei naţiuni şi să răspundă permanentelor ei trebuinţe. Procentul de optzeci al ţărănimi noastre e, din punct de vedere al abaterilor extreme ale unei societăţi, pe acelaş plan cu procentul de 7 al ţărănimii engleze, cel dintâiu silindu-ne pe noi să trăim la umbra ţărilor industriale şi neîncetat atârnând de ele, cel de-al doilea legând viaţa naţiunii engleze de bogăţiile ei coloniale. Imperialism aci, vasalitate dincolo.

Oricât de ademenitoare s'ar putea înfăţişa o viitoare stare, asemenea unei ţărănimi elveţiene sau olandeze b. o., nu e asta spre ceeace trebue să tindă neamul românesc. Nu ducerea la sate a Statului românesc şi desvoltarea acolo a unei viitoare Românii, cum spune prietenul Gh. Bălan-Şerban, ci ridicarea de la sate şi în duhul lor spre o nouă viaţă de oraş românească, spre locurile înalte ale conducerii politice şi intelectuale.

Opera aceasta de primenire, de primenire în oameni şi de primenire în duh, e marea năzuinţă a mişcării de redeşteptare naţională. Ea deschide, odată cu aşezarea statului, care o poate împlini şi care e să fie al tuturor Românilor, alte zări de îndrăzneală şi de biruinţă. Căci, prietene Gheorghe, nu în bună starea unei clase sociale — *aceasta va veni cu celelalte şi numai cu ele* — stă destinul unui neam, ci în puterea lui de a însemna în mersul istoriei omeneşti. Şi aceasta nu e cu putinţă decât prin jertfă şi eroism: jertfă şi eroism de muncă, asigurând neatârnarea noastră economică, jertfă şi eroism de suflet, care să ne asigure neatârnarea spirituală, jertfă şi eroism de faptă, care să ne păstreze neatârnarea politică. Un singur drept rămâne să recunoaştem omului din Ţară: acela de a dărui totul neamului său. Când o va fi făcut atunci va fi primit totul de la el. Altfel *nu*.

Ne reîntoarcem la *Suflet-Nou*, în care, cu lipsurile semnalate, găsim totuşi atâta suflet şi tineresc şi românesc. Iar pentrucă revista bănăţeană se străduieşte în ultima analiză, tot spre adevărul de expresie al unei vieţi locale romă-

nești și luptă pentru realitatea, mereu mai crescută, dar nealterată de influențe orășenești, a satului, gândul ni se îndreaptă, prin ea, spre ce ar putea fi în conținutul ei o revistă de sat. Noi ne-am închipui-o mai curând ca pe un fel de șezătoare periodică — pe plan publicistic — cu un cadru mai lărgit, în care ar intra nu numai elemente de petrecere sătească, ci și sfatul treburilor obștii din ținutul pentru care vorbește. Am avea de găsit aci, nu cum spune un colaborator al revistei desaprobând, folclor pe care l-am oferi fără rost țăranilor, ci mărturia unui fel de viață cu gândurile, cu simțămintele și cu graiul care îi sunt *proprii* și în care urcă spre lumină experiența de viață a neamului. O înțelegătoare intelectualitate din sat, sau și din altă parte, va avea să se aplece asupra acestor mărturisiri, să le păstreze dragostea în sufletul poporului — cum face Gh. Bălan-Șerban —, să caute să le lămurească sensul adânc, să-l ducă mai departe, dacă poate, să le tălmăcească literar, în felul în care a făcut-o un Creangă, un Slavici sau un Agârbiceanu, un Coșbuc sau un Goga. Pe de altă parte, ea va avea să urmărească, împreună cu sătenii, lărgindu-i orizontul, discuția intereselor locale, fie biologice — cum am văzut-o făcută pentru grava problemă a depopulării Banatului —, fie economice și tehnice, fie culturale. În această privință conducerea revistei, urcând din treaptă în treaptă, nu va părăsi grija de a pune în lumină convergența lor, firul roșu care le unește : viața neamului întreg, din Istoria căruia, reîntorcându-se spre publicul satului va avea să dea pilduitoare fragmente. În acest chip viața folositoare a foii sătești va lucra pentru adâncirea conștiinței *românești* și a formei sale active în Stat : conștiința cetățenească. Ea va fi prilejuit, tot odată, întâlnirea, în sufletul omului de la sat, a istoriei naționale cu istoria neștiută, care e tradiția, întâlnire ce trezește marile chemări.

Un astfel de program e de bună seamă mai modest dar și mai greu de înfăptuit. Tocmai pentru frumoasa menire pe care și-o recunoaște, *Suflet Nou* trebue să-l încerce : să fie adevărata oglindă a lumii de gânduri de simțăminte, de interese și năzuinți a satului bănățean nefalsificat, în colaborare de *duh românesc* a țăranilor și a intelectualilor localnici.

O problemă prelungește încă discuția noastră aci : problema satului românesc viitor. O vom urmări cu un apropiat prilej.

III. 1936. *Ion I. Ionică.*

CĂRȚI ȘI REVISTE

G. I. BRATIANU: *Une énigme et un miracle historique: la peuple roumain*, este o lucrare răspuns la o seamă de lucrări asupra originei poporului român, cu deosebire la cartea lui Ferdinand Lot medievalistul francez, *Les invasions barbares*, tipărită la Payot anul acesta. Titlul cărții d-lui G. Brătianu este însăși titlul unui capitol din lucrarea istoricului francez.

Dată fiind importanța problemei și personalitatea autorului român, vom reveni pe larg în caetul viitor al «Rânduelii».

C. C. GIURESCU : *Colonizarea Românilor de peste hotare*, este o broșură ce conține un discurs în parlament asupra uneia din cele mai actuale probleme naționale. «Rânduiala» are în programul său de activitate și această problemă pe care va încerca să o prezinte documentat într'unul din numerile viitoare.

MEDITAȚIILE LUI DESCARTES au apărut în traducerea lui Constantin Noica, tânărul cercetător căruia îi datorăm trecerea în românește a *Regulelor* de acelaș autor. Importanța traducerilor din marii clasici am exprimat-o în repetate rânduri. Odată cu această lucrare ne-a venit și o mică monografie : *Viața și filosofia lui Réné Descartes*. Constantin Noica pe lângă alte însuşiri este un specialist «Descartes».

Asupra acestor lucrări vom reveni pe larg.

GH. TULBURE : *Școala sătească din Ardeal în epoca lui Șaguna*, editura revistei Satul și Școala, Cluj, 1937. Lucrarea cuprinde mai întâi o înfățișare a stării în care se găseau școlile sătești înainte de anul 1846, începând cu

păstoria Episcopului Vasile Moga. Trece apoi la înfăptuirile mari ale Mitropolitului Andrei Șaguna în domeniul învățământului și al culturii poporului din Ardeal. Intreg studiul d-lui Tulbure e însoțit de o seamă de documente istorice de un deosebit interes, culese din această epocă de prețioase realizări culturale.

MINERII lui Aron Cotruș sunt de o evidență problematică socială. După poemul de mari dimensiuni, *Țară*, publicat în colecția «Rânduielii» această nouă culegere de poesii face din vigurosul poet ardelean cu chip de roman, un autor preferat al generației legionare. Atât problematica cât și poetica sa îl duc în rândurile acelora cari trăesc în ei o altă țară și un alt om românesc.

Iată câteva versuri caracteristice ale volumului :

«Ioane, flăcău frumos
poți tu cădea mai jos ? !
pentru tărâșul pe brânci
nu capeți nici doară cât mânci...
. . . .
aurul ce-l scoți pentru toți,
îl duce o mână de hoți...
ce rânduială pe dos,
Ioane flăcău frumos !»

Acesta e ritmul și nota sufletească a tuturor celorlalte poeme. Distingem : *Ion, Ion Ciura* și *Prin piatră prin glod*...

Aron Cotruș se recomandă singur prin arta sa. Noi vom reveni, dintr'o datorie pe care o avem, cu un studiu mai mare asupra poeticei și întregei activități literare ale acestui poet al energiei naționale cum l-am numit cu vre-o câțiva ani în urmă însemnând pe margina operei sale *Horia*.

ION OLTEANU : *Contribuție la studiul evoluției ideilor asupra isteriei*. Buc. 1936. Autorul trece în revistă vechile concepții asupra boalei, de cele mitologice la cele alte școalelor lui Charcot, Bernheim și Babinski, pentru a se opri în discuție asupra naturii psihice sau fiziologice a isteriei. Ia poziție alături de profesorul Marinescu, accentuând în teoria fiziologică însemnătatea factorilor vegetativi și endocrinieni în geneza terenului constituțional al boalei. E una din rarele cărți de medicină *bine scrise*.

PETRE I. TEODORESCU : *Cronici literare* (col. «Brașovul literar» ed. II 1936) — o înmănunchiere de frumoase articole critice publicate prin revistele brașovene *Țara Bârsei*, *Brașovul literar*. *Prometheu* și în *Revista Vremii* din Galați. Cartea cuprinde două secțiuni, una închinată autorilor streini — Mistral, Villon, Kipling, Axel Munthe etc. — alta autorilor români — Cincinat Pavelescu, Sadoveanu, Lovinescu, Mihail Dragomirescu, Crainic, Eliade, Focșeneanu, etc. E remarcabilă prin eleganța ținutei și a stilului ca și prin cuprinsul său instructiv. Vom reveni asupra activității literare a profesorului brașovean în viitoarele noastre cronici regionale.

SIMA SIMULESCU și VALENTIN POPESCU : *Modele sburătoare*: teorie, construcție sbor. Profesorul Simulescu, un îndrăgostit al aviației, a scris această carte dintr'un îndemn propriu, gândind la foloasele ei pentru desvoltarea unui spirit nou și unui interes deosebit ce trebue să-l avem pentru aviație. Primul capitol pune problema tineretului și aviației iar în restul lucrării vorbește despre modelele sburătoare și construirea lor. Lucrarea conține în afară de text trei planșe mari.

ASOCIAȚIA CREȘTINĂ ORTODOXĂ «PATRIARHUL MIRON» : *Zece ani de lucru misionar 1926—1936*. Un frumos volum comemorativ în care am găsit schițată munca fără preget depusă de această Asociație, pentru intensificarea vieții religioase potrivit învățăturilor Bisericii ortodoxe.

Intemeietorul și conducătorul Asociației este Pr. Protosinghel Teofil Ionescu, iar autorul cărții d-l Toma Culcea, misionar eparhial.

MIRCEA GEORGESCU : *Sat sărac*, versuri. Craiova, 1937. O broșură de versuri culese din viața satului. Mai ales amintiri, mai toate pline

de tristețe, dar scrise cu destulă sensibilitate și măestrie.

Versul d-lui Mircea Georgescu se tânguie. Un dor de alte vremuri — mai darnice — de alți oameni și de altă mentalitate. De aceea numai refugiul în trecut îi poate aduce o împăcare.

D. Mircea Georgescu e un poet substanțial.

CICERONE MUCENIC, lucrează cu zel la o *antologie a poeziei legionare*. O asemenea lucrare nu poate să ne producă decât multă plăcere. O așteptăm cu încredere.

D. Cicerone Mucenic e unul din stâlpii revistei *«Țara Sepenițului»*, ce apare în Bucovina.

*
* *

CERCETARI LITERARE, *vol. II*, Buc. 1936 — publicația Seminarului de Istoria literaturii române vechi de sub conducerea activului și informatului prof. N. Cartojan. D-sa nu este numai un cercetător de largi posibilități ci și un îndrumător. Volumul cuprinde, după *Precuvântarea* d-lui Cartojan, în care se arată programul de lucrări al Seminarului — și după cele câteva pagini închinate memoriei lui I. Bianu —, contribuțiile tinerilor cercetători din școala sa. Subliniem în primul rând *contribuția* d-lui E. Turdeanu la *studiul cronicelor rimate*. Acelaș tânăr, priceput și harnic cercetător, căruia îi datorăm *Istoricul și filiațiunea redacțiunilor românești ale lui Varlaam și Ioasaf*, continuă aci seria investigațiunilor sale menite să pună în lumină, dincolo de identificarea și tratarea tehnică a textelor manuscrise, *prin filiațiunea și circulațiunea lor*, fizionomia culturală a secolilor noștri mai bătrâni. Subliniem această idee fecundă. «Circulația textelor — spune d-sa — departe de a urma cotiturile unui drum întâmplător, pune în evidență caracterele proprii pe care le-a adus în desvoltarea unității noastre culturale regiunile mari de viață românească».

In cuprinsul celor 54 pg., autorul se oprește la cele două versiuni, moldoveană și munteană a Cronicei rimate despre uciderea lui Gr. Ghica (1777), la Cronica rimată despre fuga fiilor lui Al. Ipsilanti la Viena (îi reproduce textul — ca și pe acela al cronicei precedente în versiune munteană — după un manuscris inedit al Academiei Române) și la încercarea de cronică despre mazilirea lui Al. Moruzi și revenirea în domnie a lui Ipsilanti (1796). Pe lângă interesul istoric, E. T. le subliniază valoarea semnificativă pentru larga răspândire pe care a dobândit-o la noi, în a doua jumătate a secolului XVIII-lea genul cronicei rimate, după pilda istoriografiei grecești.

In acelaș volum, d-l I. Cazan face o clasificare a materialului de *folklor medical românesc*, cea mai mare parte inedit, aflător în Bibl. Acad. Rom., Muzeul Inst. de Istoria Medicinei-Cluj, etc. D-șoara Ioana Andreescu, după ce urmărește la Acad. Rom. manuscrisele românești ale poemei bizantine Porikologion — în versiunile românești numită *Istoria Poamelor* —, prezintă textul cel mai vechiu, notând variantele celorlalte ms.

Interesant e studiul d-lui Al. Ciorănescu despre puțin cunoscuta *operă istorică a lui Budai-Deleanu*, aflată în ms. latine la Academia Rom.; d-sa urmărește conținutul acestor ms., oprindu-se mai îndelung asupra operei cei mai extinse: De origine populorum Transyvaniae. La sfârșit, bogata bibliografie privitoare la cultura românească veche, îngrijită de d-l Docent Georgescu-Tistu, închee volumul.

O publicație care cinstește cultura noastră ca și pe autori.

REVUE DE TRANSYLVANIE, excelenta publicație clujană, aduce cu fiecare nou număr serioase contribuții în legătură cu problemele trecutului și prezentului românesc. *Tomul III n.* 3 închină primul studiu profesorului Sextil Pușcariu (Th. Capidon). Urmează un alt studiu de drept internațional (G. Sofronie). Relațiile franco-române la universitatea din Cluj (P. Sergescu). Desvoltarea învățământului primar în «zona culturală» a Transilvaniei (Aug. Coliani) Liszt în principatele danubiene (H. Beșa) Observațiuni pe marginea răspunsurilor lui Bela Bartok (C. Petranu).

La sfârșit note și dări de seamă.

Această publicație cu un atât de serios caracter științific, lucru care cinstește capitala Ardealului, are și bune consecințe politice prin lupta națională pe care o duce.

GÂNDIREA, anul XVI, Nr. 7, a apărut cu colaborări noui. Semnează esseuri filosofice, Ion Petrovici: *Ideea de Dumnezeu in fața rațiunii* și Axente S. Popovici: *Lumini dintr'un început*, iar la literatură găsim alături de Lucian Blaga și Aron Cotruș pe îndrăsnețul tânăr brașovean Ștefan Baciu. La cronică scrie Nichifor Crainic, ca întotdeauna secundat de tineri: Ovidiu Papadima, Niță Mihai, Septimiu, Bucur, etc.

«Gândirea», această revistă de un atât de strălucit trecut, continuă să sporească spiritualitatea românească, datorie dela care nu poate da înapoi când însuși prestigiul său i-o cere.

ȚARA BARSEI, Iulie-Oct. 1937. Minunata revistă regională a prof. Ax. Banciu apare într'un impresionant număr dublu. Din cuprins notăm continuarea stud. *O nouă contribuție la Ist. Rom.* al neobositului istoric brașovean A. A. Mureșanu, apoi I. D. Condurachi: *Diplomați români din trecut*, M. Popescu: *Mavrogheni și ciobanii ardeleni*, un fragment comemorativ al prof. Forțu asupra lui *Timoteiu Cipariu*. D-na A. E. Ionică prezintă interesantele pagini, vechi de o sută de ani, ale francezului *Colson asupra țărilor române*. Pr. Oct. Popa semnează un articol asupra *Făgărașului sub regii unguri*. In partea literară: poezii de Ect. Pitiș, Aurel Marin etc. Cronica. In felul în care apare neîntrerupt de 9 ani, cu punctualitatea ei exemplară, cu scrupulozitatea informației, cu ținuta academică a discuțiilor și, mai cu seamă, cu sacrificiile imense de bani, de muncă, de sănătate ale directorului, publicația brașoveană nu este numai o realizare culturală ci și una *etică*.

ARHIVELE OLTENIEI, revista craioveană, condusă de d. C. D. Fortunescu este una din cele mai serioase și mai conștiente de rostul lor din revistele regionale. Alături de «Țara Bârsei» această masivă revistă arată, ce poate fi o revistă regională, acelora cari, deși apar la Călărași, Oradea sau Iași țin să aibă colaborări și nume «celebre» din Capitală. Cât își mai îndreptățesc aceste publicații existența este la mintea oricui.

Anul XV, Nr. 89—91, 1937 din *Arhivele Olteniei* aduce o nouă recoltă de studii și documente istorice, și totodată o bogată cronică a vieții literare, artistice și culturale ale Olteniei. Citâm studiile: O. G. Leca: *Banatul de Severin și Oltenia*. Pr. Ioan Georgescu: *Eugeniu Carada*, viața și opera T. Tomiciu: *Iancu Românul de Huniade*. Ion Donat: Oltenia în secolul al XIX-a. Ilie Chiriță: *Boerii Brâncoveni*. D. Tudor: *Morminte romane din județul Romanați*.

LUMEA NOUĂ, revista d-lui prof. Mihail Manoilescu apare continu contribuind la limpezirea problemelor actuale ale culturei și economiei naționale. No. 7—8 a apărut cu colaborarea d-lor I. C. Băca: *metafizica pomului oprit* și Sever Cărpinișeanu: *ortodoxia juridică a d-lui Tașcă* alături de aceea a directorului revistei care este întotdeauna prezent nu numai cu scrisul ci și cu spiritul său.

LIBERTATEA, foae pentru săteni și muncitori, redactată și condusă cu atâta zel neobosit de Pr. Ion Moța dela Orăștie, duce cu fiecare număr, în inima satelor, buchete de învățătură și un duh nou, duhul legionar.

Cuvântul înflăcărat și plin de înțelepciune al Pr. Moța, vestește vremuri cum Neamul Românesc n'a mai întâlnit.

«Libertatea» e singurul isvor din care sătenii își răcoresc sufletul împăenjenit de necazuri și nedreptăți. Căci satele au început să se trezească la o nouă viață.

ROMANIA CREȘTINA, e o puternică flacără verde ce a reapărut la Chișinău, sub direcția d-lui Sergiu Florescu. Eliberarea ei ne-a produs o neprețuită bucurie.

In primul număr semnează d-nii: Sergiu Florescu, Traian Cotigă, Valeriu Cărdu, I. Diaconescu, C. Pârlea, etc. Iar în foileton publică *«Casierul»*, o minunată schiță, datorită măestriei d-lui Nicolae Totu.

CURIERUL, anul II, Nr. 8—9, Sibiu, str. Câmpului 1, publică la loc de frunte articolul d-lui Vasile Pascu «Suntem împotriva intelectualilor?». In el găsim un judicios răspuns acuzaţiilor nedrepte aduse Legiunii, de presa iudeo-comunistă şi de anexele ei.

D. Axente Creangă semnează articolul «Ştiinţă românească». Cu multă pătrundere şi documentare arată cât de păgubitoare e lipsa de încurajare a Statului în domeniul cercetărilor ştiinţifice. «Haos literar şi cultural» de Pimen R. Constantinescu. Insemnări bogate.

Dinu Buzdugan

2 Octombrie 1937

Administrator: **Gheorghe Neculoiu.**

R Â N D U I A L A

ARHIVĂ DE GÂND ŞI FAPTĂ ROMÂNEASCĂ

APAR 10 CAETE PE AN

DIN CUPRINSUL CAETELOR APARUTE:

Anul I.

D. C. AMZAR: Gând şi cuvânt.

„ „ Inceputul sforţării proprii.

„ „ Condiţiile filosofiei

VASILE BANCILA: Sensul culturii.

ERNEST BERNEA: Tradiţie şi revoluţie.

„ „ Monografia sociologică.

„ „ Poesia română contemporană.

ION CONEA: Basarabii din Argeş.

EUGEN IONICA: Industria în România.

ION I. IONICA: Ţară şi ţări.

„ „ Drepturile criticei.

„ „ Invăţământul filosofic.

G. NICOLAU-BARLAD: Cooperaţia în România.

„ „ Satul românesc

Anul II.

D. C. AMZAR: Destin legionar.

LUCIAN BLAGA: Aspectele fundamentale ale creaţiei culturale.

ERNEST BERNEA: Cartea unui început de veac.

„ „ Poesia lui Adrian Maniu.

ION CONEA: Destinul istoric al Carpaţilor.

ION I. IONICA: Moţa-Marin, închinare.

„ „ „ Oedip de G. Enescu.

M. POLIHRONIADE: Politica externă a României.

NICOLAE POPP: Etnodemografia României.

CĂRȚILE RÂNDUELII

Politică și economie

D. C. AMZĂR: *Naționalismul Tineretului.*
D. C. AMZĂR: *Naționalismul Partidelor.*
ERNEST BERNEA: *Tineretul și politica.*
ERNEST BERNEA: *Gânduri pentru Țară nouă.*
ERNEST BERNEA: *Stil legionar.*
VICTOR GÂRCINEANU: *Din lumea legionară.*
M. POLIHRONIADE: *Tineretul și politica externă.*

Literatură

ARON COTRUȘ: *Țară* (poem) (10 lei).

Oameni și locuri

ERNEST BERNEA: *Cartea Căpitanilor.* (30 lei).

Vor apare:

NAE IONESCU: *Iuda suferă...*
NICOLAE ȚOTU: *Note din Spania.*
ERNEST BERNEA: *Tradiție și Revoluție.*
D. C. AMZĂR: *Orizontul unei revoluții.*

PREȚUL LEI 20.

Cenzurat